

Департамент
агропромислового розвитку
Львівської обласної
державної адміністрації

Громадська організація
«Львівська аграрна
палата»

Вісник АгрФорум №1-2 (24-25) 2016

Електронний інформаційний бюлетень

Нарада з виробниками сільськогосподарської продукції стор.3

*Передумови розвитку кооперації на селі –
Іван Стефанишин* стор.13

*Люди цікавляться, прагнуть змін, хочуть,
щоб землю обробляли – Василь Марочканич* стор.22

*Органічне виробництво – це не лише нововведення
в організації виробництва, але і повністю інший
стиль життя – Сергій Павловський* стор.25

*Основні виклики для малих виробників харчової продукції
відповідно до вимог нового харчового законодавства* стор.30

*В Україні доцільно підтримувати впровадження
сучасних групових методів надання дорадчих
послуг – Іван Паньків* стор. 41

м. Львів, вул. Залізнична, 16, 2-й пов.,
тел.ф. +38 (032) 294-84-02, +38 (032) 239-26-26,
(067) 803-60-32, e-mail: lvivagri@gmail.com
Інтернет-сторінка видання: agrochamber.lviv.ua

<i>Нарада з виробниками сільськогосподарської продукції .....</i>	<i>с.3</i>
<i>Перспективні напрями розвитку сільських територій Жовківського району.....</i>	<i>с.4</i>
<i>Робоча поїздка на Золочівщину.....</i>	<i>с.5</i>
<i>Простір фінансових можливостей.....</i>	<i>с.6</i>
<i>Основи інтенсивного вирощування суниці.....</i>	<i>с.7</i>
<i>8000 л молока: міф чи реальність .....</i>	<i>с.8</i>
<i>Скасування додаткового імпортного збору.....</i>	<i>с.9</i>
<i>Передумови розвитку кооперації на селі – Іван Стефанишин.....</i>	<i>с.13</i>
<i>Не допустити латифундизації України – Василь Магас .....</i>	<i>с.17</i>
<i>Люди цікавляться, прагнуть змін, хочуть, щоб землю обробляли – Василь Марочканич.....</i>	<i>с.22</i>
<i>Стратегічне бачення пріоритетів розвитку сільських територій Жидачівського району.....</i>	<i>с.24</i>
<i>Органічне виробництво – це не лише нововведення в організації виробництва, але і повністю інший стиль життя – Сергій Павловський.....</i>	<i>с.25</i>
<i>Основні виклики для малих виробників харчової продукції відповідно до вимог нового харчового законодавства.....</i>	<i>с.30</i>
<i>Актуальне питання при догляді за садами.....</i>	<i>с.34</i>
<i>Освітня співпраця у галузі бджільництва – це один з кроків по наближенню України до Європейського Союзу – Наталія Сенчук.....</i>	<i>с.37</i>
<i>В Україні доцільно підтримувати впровадження сучасних групових методів надання дорадчих послуг – Іван Паньків.....</i>	<i>с.41</i>
<i>Господарю на замітку.....</i>	<i>с.52</i>
<i>Виставки та конференції в Україні та закордоном.....</i>	<i>с.55</i>
<i>Моніторинг цін.....</i>	<i>с.56</i>

Нарада з виробниками сільськогосподарської продукції

15 січня у Львові відбулася розширена нарада з виробниками сільськогосподарської продукції в Головному управлінні Державної фіскальної служби у Львівській області

Участь у нараді прийняли перший заступник голови Львівської облдержадміністрації Ростислав Замлинський, директор департаменту агропромислового розвитку облдержадміністрації Наталія Хмиз та голова ДФС у Львівській області Ігор Кондро.

Фахівці податкової служби розповіли учасникам наради про новації в оподаткуванні, які набули чинності з 1 січня 2016 року та надали відповіді на окремі практичні питання. Керівники сільськогосподарських підприємств висловили власну позицію стосовно податкових новацій та запропонували створити ініціативну робочу групу, яка напрацьовуватиме пропозиції для депутатів щодо змін до законодавства.

25 січня відбулася перша зустріч ініціативної робочої групи. За результатами зустрічі напрацьовані пропозиції щодо змін до Податкового кодексу України. Зокрема, запропоновано повернути діючий у минулому році

спецрежим з податку на додану вартість для сільськогосподарських товаровиробників, які використовують до 3-ох тис. га сільськогосподарських угідь. Також пропонується створити лише один реєстр виробників для автоматичного відшкодування ПДВ.

Джерело: Львівська аграрна палата

Перспективні напрями розвитку сільських територій Жовківського району

Протягом січня 2016 року проведено презентацію проекту “500 успішних сімейних господарств” Департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації головам сільських рад та жителям громад Жовківського району.

Особливу зацікавленість стосовно участі в проекті виявили жителі Бишківської, Крехівської, Кам'яногірської і Погариської сільських рад та ініціативні голови даних сільрад.

Джерело: Львівська аграрна палата

Детальнішу інформацію про проект “500 успішних сімейних господарств” та умови участі зацікавлені особи можуть одержати в Департаменті агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації, тел.: (032) 255-05-70, (096)780-37-27, e-mail: project.ark@ukr.net (Іванна Леонідівна Василенка).

Робоча поїздка на Золочівщину

28 січня 2016 року відбулася робоча поїздка директора Департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації Наталії Хмиз в Золочівський район.

В рамках поїздки Наталія Хмиз ознайомилася з діяльністю та навчальним процесом Золочівського аграрного коледжу ЛНАУ, а також визначила перспективні напрями налагодження співпраці з дорадниками коледжу для активізації темпів розвитку сільськогосподарського виробництва району.

В межах поїздки Наталія Хмиз також презентувала можливості проекту “500 успішних сімейних господарств” жителям Бібщанської та Підлипецької сільських рад району.

Джерело: Львівська аграрна палата

Простір фінансових можливостей

28 січня у Львові з ініціативи Райффайзен Банку Аваль та компанії “Сингента” проведено навчальний форум “Простір фінансових можливостей”, який зібрав провідних представників підприємств аграрного сектору Західного регіону України.

Директор департаменту корпоративних продуктів та партнерства Райффайзен Банку Аваль Руслан Співак представив присутнім аналітичну інформацію про тенденції розвитку банківського сектора України і визначив перспективні тренди в наданні фінансових послуг агровиробникам.

Фінансовий директор компанії “Сингента” Максим Соловійов розповів про тенденції розвитку ринків основних видів продукції рослинництва в Україні в поточному маркетинговому році.

Важлива увага на форумі приділялася також проблематиці внесених змін з початку 2016 року до податкового законодавства для виробників сільськогосподарської продукції та актуальним питанням юридичної практики.

Джерело: Львівська аграрна палата

Основи інтенсивного вирощування суниці

29 січня у Львові на базі ринку “Шувар” за підтримки МБФ “Добробут громад” відбувся інтерактивний навчально-практичний семінар “Основи інтенсивного вирощування суниці”.

Тренер семінару Євген Климович розповів присутнім про біологічні особливості росту на розвитку суниці, особливості сортів та категоризації посадкового матеріалу. Істотна увага приділялася також практичному досвіду і сучасним технологіям посадки суниці.

Учасники семінару вивчили також сучасні методики прогнозування урожаю та одержали докладну інформацію про удобрення та інтегровану систему захисту суниці.

Джерело: Львівська аграрна палата

8000 л молока: міф чи реальність

26 січня Львівська аграрна дорадча служба провела для фермерів та членів особистих селянських господарств - власників корів навчальний семінар на тему "8000 л молока: міф чи реальність".

Головний тренер ЛАДС Віталій Степанович детально розповів учасникам семінару про належні і цілком реальні у сучасних економічних умовах чіткі кроки, які є необхідними для підвищення молочної продуктивності корів та одержання прийняттого фінансового результату.

Істотна увага приділялася також технологічним особливостям годівлі, утримання, отелу корів, що дозволяють одержати високопродуктивних нащадків та ефективно господарювати не лише в межах великих агрофорумвань, але і на сімейній фермі. Крім того, учасники семінару ознайомилися з діяльністю сучасної лабораторії якості молока ЛАДС.

Джерело: Львівська аграрна палата

Скасування додаткового імпортного збору

Президент України підписав Закон України № 912-VIII «Про заходи щодо стимулювання зовнішньоекономічної діяльності», прийнятий Верховною Радою України 24 грудня 2015 року. Закон набрав чинності 1 січня 2016 року. Зазначений закон визнає таким, що втратив чинність Закон України «Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року», який передбачав запровадження терміном на рік додаткового імпортного збору у розмірі 5% та 10%.

Нагадаємо, збір був запроваджений у лютому 2015 року для стабілізації платіжного балансу України.

Джерело: www.rada.gov.ua

Законопроект про мінімальні ціни на молоко

Комітетом Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин було схвалено до другого читання проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо державного регулювання закупівельної ціни на молоко та підтримки села».

Верховній Раді України було рекомендовано прийняти даний законопроект у II читанні в цілому як Закон.

Згідно даного законопроекту зареєстрованого під №2089 від 10.02.2015 пропонується внести зміни до Закону України «Про молоко та молочні продукти» та Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України».

Законопроект передбачає доповнення Закону України «Про молоко та молочні продукти» статтею 16–1, якою Держава встановлює мінімальні закупівельні ціни на незбиране сире товарне молоко у розрахунку за 1 кілограм (без урахування податку на додану вартість) для молока другого гатунку – 4 грн.

Наслідками економіко-правового середовища прийняття даного законопроекту стануть справедливі ціни за вироблену продукцію для особистих (підсобних) селянських та малих фермерських господарств.

Також буде усунуто несправедливий розподіл додаткової вартості, коли виробник, приклавши найбільше праці, отримує найменшу частину доданої вартості.

Джерело: www.agravery.com

Законопроект для захисту прав платників податку на додану вартість

У Верховній Раді зареєстрований законопроект «Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо захисту прав платників податку на додану вартість, в тому числі сільгоспвиробників» (№3851).

Основні положення акту:

- зниження з 1 січня 2018 року ставки ПДВ на “соціально значущі” продукти харчування та відповідну сільськогосподарську сировину до 7 відсотків;

- заборона скасування контролюючим органом сум податкового кредиту за формальними ознаками: податковий кредит може бути скасовано виключно у разі виявлення помилки в індивідуальному податковому номері платника або у формуванні його по неоподаткованих операціях;

- запровадження єдиного публічного Реєстру заяв на бюджетне відшкодування: оприлюднення інформації щодо стану відшкодування ПДВ в розрізі окремих платників податків та заявлених ними до відшкодування з бюджету сум ПДВ;

- запровадження обов’язку відшкодування ПДВ виключно в порядку черговості надходження заяв;

- відновлення до 1 січня 2018 року дії спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства у редакції статей 2001 (крім абзаців тринадцятого-п’ятнадцятого пункту 2001.2 цієї статті) та 209 цього Кодексу, що діяла станом на 31 грудня 2015 року;

- незастосування до суб’єктів спеціального режиму оподаткування податком на додану вартість діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства фінансових санкцій, передбачених цим Кодексом за допущення у період з 1 січня 2016 року до набрання чинності цим Законом помилок у податкових деклараціях, в яких відображаються результати діяльності в межах спеціального режиму оподаткування.

Джерело: www.agravery.com

Нотаріуси почали виконувати функції державних реєстраторів

З 1 січня нотаріуси почали виконувати функції державних реєстраторів: на Львівщині, такими функціями наділено 371 приватного та 60 державних нотаріусів. Окрім того, паперові довідки максимально замінюють електронними носіями.

Про це 28 січня розповів перший заступник начальника Головного територіального управління юстиції у Львівській області Тарас Грень під час прес-конференції на тему: «Як зареєструвати майно і бізнес у нотаріуса?». За його словами, з 13 грудня 2015 року нотаріуси отримали повноваження реєструвати речові права, юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. Також введено принцип екстериторіальності.

Приватний нотаріус Львівського міського нотаріального округу, заступник голови відділення Нотаріальної палати України у Львівській області Юрій Пилипенко розповів, що реєстрація речових прав на нерухоме майно та його обтяження для нотаріусів уже звикла, щодо реєстрації юридичних осіб та приватних підприємців – тут функції дещо нові й вони лише знайомляться з реєстрами. Серед новинок є те, що з початку 2016 року свідоцтво про права власності на нерухоме майно не видають. Нотаріус може видати лише інформацію з Державного реєстру про реєстрацію речових прав – на звичайному аркуші білого паперу, без печатки та підпису. За словами Юрія Пилипенка, вже були випадки, коли міграційна служба та деякі ЛКП Львова відмовлялися приймати такі довідки від громадян, однак це неправильно.

За таким самим принципом не видають витяг про реєстрацію речових прав, який раніше видавали при реєстрації свідоцтва про право власності та при реєстрації правового чину. Замість цього витягу теж видають звичайну інформаційну довідку без печатки й підпису. Ця вимога стосується і довідок, які видають при реєстрації юридичних осіб.

«Усі ці дані є в офіційному реєстрі, доступ до якого може отримати кожен громадянин через веб-портал Міністерства юстиції. Можливо, з впровадженням нового реєстру, як нам обіцяють з березня цього року, вся система налагодиться, і кожен громадянин без проблем зможе видрукувати для себе цю інформацію. І це буде документ, який підтверджує право реєстрації речових прав на нерухоме майно», – пояснив учасникам прес-конференції Юрій Пилипенко.

Джерело: www.vgolos.com.ua

На Львівщині інвестори орендували більше 3000 гектарів сільгоспземель за 6,3 мільйона гривень на рік

В 2015 році на земельних аукціонах, організованих спеціалістами землевпорядної служби Львівщини, продали права оренди на 129 земельних ділянок (за межами населених пунктів). Інвестори взяли у користування землі сільськогосподарського призначення державної власності площею більше 3,0 тис. гектарів.

Всього, минулого року, на території Львівщини продано 479 земельних ділянок державної і комунальної власності загальною площею 3,16 тис. га на суму 131,5 млн.гривень. Зокрема: 1) продано 348 земельних ділянок несільськогосподарського призначення, площею – 110 га, вартістю – 125,2 млн.грн.; 2) продано право оренди 129 земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності (за межами населених пунктів) загальною площею – 3035 га, кінцевий розмір річної орендної плати – 6,32млн.грн, що у 2,5 разів перевищує стартовий розмір (стартовий – 2,49 млн. грн.); 3) продано право оренди 2 земельних ділянок сільськогосподарського призначення (в межах населеного пункту) загальною площею – 13,40 га., вартістю – 15,42 тис. грн.

«На аукціонах ми спостерігаємо підвищення зацікавленості потенційних інвесторів, готових вкладати гроші у ведення сільського господарства на Львівщині. Крім того, торги допомагають запобігти корупції. А завдяки зростанню ціни місцеві бюджети отримують додаткові кошти», – відзначає Андрій Кавецький, начальник головного управління Держгеокадастру у Львівській області.

Джерело: www.zem-lviv.gov.ua

Голландсько-український агробізнес-форум

10 лютого 2016 року у Києві в рамках ділової програми Міжнародної виставки “Фрукти. Овочі. Логістика 2016” з ініціативи Посольства Королівства Нідерланди в Україні, асоціації “Український клуб аграрного бізнесу” відбудеться VII Голландсько-український агробізнес-форум “Проблеми та перспективи для професійних виробників картоплі в умовах зони вільної торгівлі з ЄС”.

Участь в заході безкоштовна, за умови попередньої реєстрації. З питань участі у заході звертайтеся, будь ласка, до організаторів за телефонами: +380 44 236-21-10, +380 44 236-21-13 або oliinyk@ucab.ua

Місце проведення: м. Київ, ВК “КиївЕкспоПлаза”, вул. Салютна 2-Б, павільйон 1, конференц-зал №3.

Джерело: www.ucab.ua

Передумови розвитку кооперації на селі

Іван Стефанишин, експерт аграрного ринку

Вже на протязі довгого періоду часу в Україні точаться дискусії відносно розвитку кооперації в аграрному секторі. Наводиться багато прикладів щодо ефективності такої форми роботи з історичного минулого. Яскравим прикладом є розвиток кооперації в Галичині, де вона зароджувалася, вдосконалювалася та поширювалася. Якби не окупація, згодом війна, а потім знов окупація, очевидно такої теми розмови би не було. Ми би мали абсолютно структуризоване сільськогосподарське виробництво, ефективно як в Канаді, чи у Франції, де була трансформована українська модель кооперації. Чому так повільно розвивається цей процес в Україні? Щоб знайти відповідь на це запитання треба зрозуміти, що відбувалося в той період, коли зароджувалась кооперація.

По-перше, більшість селян були повноцінними власникам землі, від ефективності використання якої залежала доля селянської сім'ї, родини, як єдиного джерела доходу. По-друге, дуже важкі фінансові та матеріально-технічні умови господарювання (кредити під 300-400%). По-третє, низький освітній та професійний рівень селян, що робив сільськогосподарську діяльність важкою та неефективною.

Дуже серйозну роль в започаткуванні кооперативного руху відіграла церква та сільська інтелігенція, які були ідейними та організаційними провідниками. До загальної справи були залучені громадські, фінансові, кредитні та інші організації, кожна з яких виконувала свою роль. Завдяки такому системному підходу ефективність впровадження була дуже висока, а віддача очевидна. Ідея: об'єднати, навчити, створити інфраструктуру, допомогти продати продукт і отримати прибуток – спрацювала. Крім того, це мало величезний вплив на розвиток села, збереження та зміцнення національних традицій, підвищення загального рівня розвитку та духовності. Ця ідея мала продовження в ряді європейських держав, Канаді, країнах Південної Америки. Значну роль в цьому відіграли українці.

Чому так повільно йде цей процес в сучасній незалежній Україні? По-перше, дався взнаки період окупації. Це насильна колективізація, знищення цвіту українського селянства, церкви та інтелігенції. Асиміляція населення західних областей росіянами та такими ж, за способом мислення, найбільш

агресивними вихідцями зі східних та інших областей України. В теперішній період – це відсутність стратегії розвитку, спроба зробити з України аграрну державу, що при дисбалансі розвитку економіки тільки погіршує ситуацію, і робить нас сировинним додатком та створює надмірний тиск на сільські території, породжуючи безробіття. Відсутність ринку землі та вільного доступу до земельних ресурсів, що посилює олігархізацію та неефективне їх використання. Відсутність механізму легалізації особистих селянських господарств та посилення соціальної несправедливості цієї категорії селян в плані соціального захисту. Затягування процесу реформ, корупція, проблеми розвитку сільських територій та багато інших факторів.

В цьому плані цікава історія розвитку сільського господарства Польщі, яке на сьогодні тримається на приватних господарствах при вмілій політиці реформ. Післявоєнні роки Польщі супроводжувалися активним державним втручанням у процеси створення сільськогосподарських підприємств та виробничих кооперативів. На початку 1950-х років близько 10% сільськогосподарських угідь оброблялися кооперативами. Таке примусове створення кооперативів, без врахування сільських традицій, культурно-побутових та психологічних факторів, економічних та політичних умов, призвели до того, що у 1956 році з 10,5 тис. кооперативів було реформовано 71%, або 7,5 тис. Не набули розвитку кооперативи і в 1970-і роки.

Причинами слабого розвитку сільськогосподарської кооперації польського селянства є усталені традиції, уклад життя селянина, який звик працювати одноосібно на своїй приватній ділянці, не розвиваючи общинних традицій. Кооперативні об'єднання істотно змінюють на початковому етапі як сам спосіб господарювання, так і спосіб життя. Проте серйозні реформи польської економіки та розвиток кооперативного законодавства, євроінтеграція, крім розвитку самих кооперативів дали можливість їм впливати на розвиток сільської території. Кооперативам надано право залучати до роботи у керуючі органи найманих працівників, які наділялися контролюючими функціями щодо діяльності кооперативу, як в економічному, так і соціальному плані. До їх компетенції входить розгляд пропозицій членів кооперативу та вирішення, як у загальному так і у довгострокових питаннях розвитку соціальної інфраструктури територій кооперативних об'єднань.

Слід відмітити, що в Польщі під кооперативами розуміють ринкові організації фермерів – групи сільськогосподарських виробників, як вертикально організовані добровільні організації, основною метою яких є спільний продаж продукції учасників. Така спільна реалізація виробленої продукції покращує ринкові пропозиції членів групи, дозволяє підвищити

продуктивність та покращити якість виробленої продукції, знизити транзакційні витрати та перерозподілити прибуток, який колись отримували посередники. У колективній власності знаходиться тільки прибуток отриманий від спільної діяльності.

Одним з основних нормативних-правових документів Польщі щодо регулювання діяльності таких груп виробників є Закон про сільськогосподарську групу виробників та їх відносини від 15 вересня 2000 р. Він визначає групи сільськогосподарських виробників як організації, утворені сільськогосподарськими виробниками, метою діяльності яких є: реалізація на ринку сільськогосподарської продукції, виробленої фермерами, адаптація її до ринкових вимог, покращення роботи самих господарств, захист навколишнього середовища. При цьому групи виробників можуть створювати союзи виробників, дотримуючись наступних вимог:

- група законодавча оформлена;
- група може об'єднувати виробників лише однієї категорії продукції, визначених на законодавчому рівні;
- група повинна здійснювати економічну діяльність;
- жоден з членів не повинен мати більше 20% голосів у Загальних зборах;
- основною діяльністю групи має бути реалізація продукції, виробленої індивідуально фермерами-членами групи;
- мінімальний період участі у групі виробників не може бути коротшим за 3 роки з моменту реєстрації у адміністрації.
- члени групи зобов'язані продавати всю власно вироблену продукцію тієї категорії або групи продукції, щодо виробництва якої вони об'єднувалися;
- група дотримується умов щодо мінімального обсягу продукції, виробленої членами та мінімальної кількості членів.

Разом з тим, вказаний нормативний документ не визначає особливої організаційно-правової форми для таких груп виробників. Таким чином, такі об'єднання можуть носити як неформальний характер, або ж зареєстровану форму економічного, або соціального підприємництва, згідно законодавства. Найбільш розповсюдженою формою є: асоціація, союз, товариство з обмеженою відповідальністю.

Державна підтримки груп виробників передбачає :

- пільгові умови отримання інвестиційного кредиту;
- забезпечення кредиту Агенством з реструктуризації та модернізації сільського господарства (ARIMR);

- звільнення від оподаткування робіт з модернізації засобів, які знаходяться у володінні групи понад 5 років, з моменту їх реєстрації в органах місцевої влади.

- надання субсидій обсягом понад 5 % від вартості річного обороту в перший та другий роки, а потім 4 %, 3 % та 2 % в наступні роки – для груп з річним оборотом нижче мільйона євро; 2,5 %, 2,5%, 2,0 %, 1,5% та 1,0% – для груп з оборотом більше 1 мільйона євро. Однак розмір субсидій для однієї групи не може бути більшим 100 тис. євро у перший та другий роки, 80 тис. євро – в третій, 60 тис. євро – в четвертий та 50 тис. євро – на п'ятий рік. Вказана допомога надається Агенством з ресруктуризації та модернізації сільського господарства.

Створення груп виробників та запровадження законодавства щодо регулювання їх функціонування супроводжувалися підтримкою не тільки урядових структур, але і Фондацією Фонду кооперації та Фондацією для підтримки села, які проводять тренінги для груп виробників і публікують літературу з менеджменту для членів груп виробників.

Запроваджена політика щодо кооперативних організацій виявилася позитивним шляхом стимулювання і заохочення фермерів щодо підвищення їх конкурентоздатності на аграрних ринках. Таке заохочення є необхідним для країн з перехідною економікою, в яких ідея кооперації та кооперативів спотворена помилками в управлінні. Важливо, що законодавчі акти щодо груп виробників не нав'язують будь-яку особливу юридичну форму господарської діяльності. Тому вони прив'язують її вибір до інвестиційного капіталу та рівня гарантій і захисту. Важливим є надання об'єктивної інформації щодо нових правил та допомога державних службовців. Тому впровадження Закону передбачає навчання державних службовців, які будуть відповідальними за допомогу фермерам та групам.

Очевидно, що сьогоденний стан сільськогосподарського виробництва в Україні, свідчить про необхідність кардинальних реформ для підвищення його ефективності та зміни напрямку розвитку враховуючи позитивний досвід країн Європейського Союзу.

Всеукраїнський Хакатон Аграрних Інновацій

19-21 лютого 2016 року у Києві з ініціативи Міністерства аграрної політики та продовольства України відбудеться Всеукраїнський Хакатон Аграрних Інновацій - це найбільший всеукраїнський хакатон, присвячений технологічним інноваціям у агросекторі. Це подія для тих, хто вірить у сільське господарство і бачить можливості використання високих технологій для його розвитку. Детальна інформація та реєстрація для участі у хакатоні за посилання: www.agtech.com.ua/hackaton

Не допустити латифундизації України

Василь Магас, кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Незважаючи на те, що ні у Президентській Стратегії сталого розвитку “Україна – 2020”, ні у тексті Коаліційної угоди, ні у Програмі діяльності Кабінету Міністрів України жодного разу не зазначалося питання зняття мораторію на продаж сільськогосподарських угідь в Україні, це питання регулярно підіймається офіційними особами та впливає в українських засобах масової інформації.

Так, наприклад, заступник глави Адміністрації Президента України Дмитро Шимків на брифінгу за підсумками засідання Національної ради реформ повідомив, що “Президент відмітив, що питання введення ринку землі є одним із найважливіших у реформуванні аграрної галузі”. Глава Адміністрації Президента України Борис Ложкін заявив, що “ринок землі в Україні повинен з’явитися достатньо швидко – мораторій може бути знятий вже з 1 січня 2016 року”. “Забувши” про Коаліційну угоду, цю тему підхопили Кабінет Міністрів України та Міністерство сільського господарства та продовольства. На це одразу ж “підписалися” і виділили гранди Світовий банк (проект “Підтримка реформ у сільському господарстві та земельних відносинах в Україні”) та Європейський Союз (проект “Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки”). До того невідомі громадські організації на кшталт *Agro.ReformsUA*, *Easy Business* розпочали активну пропаганду відміни мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення. І як не дивно, але цю тему одразу ж підхопили ключові українські телеканали, забувши про інші, набагато актуальніші проблеми.

В одній із своїх статей я описував, як шляхом вмілої маніпуляції суспільною думкою за період незалежності “центральною владою свідомо створювалися умови, які б невідворотно вели до масового перерозподілу сільськогосподарських угідь на користь вузького кола осіб”.

Зміст цієї політики зводився до роздачі сільськогосподарських угідь якомога більшій кількості осіб, які в силу об’єктивних причин в принципі не те, що не могли б забезпечити ефективно їх використання, а й просто неспроможні їх обробляти. Таким чином були створені умови для мінімізації ціни та масштабної перекупки сільськогосподарських угідь.

Відповідальність за попередні дії, як на мій погляд, повинні нести такі особи як Леонід Кучма, Павло Гайдуцький, Михайло Гладій, Роман Шмідт, Петро Саблук, Володимир Юрчишин, Іван Томич та Катерина Ващук.

Враховуючи, що прокладену канву “реформ” на сьогодні змінити практично неможливо, у випадку відміни мораторію на продаж сільськогосподарських угідь, без створення ефективних запобіжних заходів, які б унеможливили б концентрацію землеволодіння в Україні, крім вищезгаданих осіб, перед майбутніми поколіннями українців персональну відповідальність повинні нести: Президент України, Прем’єр-Міністр України, Голова Верховної Ради України, усі без винятку народні депутати, які проголосують за прийняття такого законопроекту, керівники Міністерства аграрної політики та продовольства та Державного комітету земельних ресурсів. До цього списку хотів би додати усіх “щирих” реформаторів, готових це робити за кошти міжнародних організацій.

На сьогодні підготовлені усі передумови для скуповування за безцінь десятків і сотень тисяч сільськогосподарських угідь з метою наступного перепродажу. Насамперед, – завдяки зосередженню величезних масивів землі на правах оренди в агрохолдингах та різкого збідніння населення внаслідок цілеспрямованого обвалу національної валюти та підвищення тарифів на газ, електроенергію та комунальні послуги.

Концентрація землеволодіння на сьогодні є головною загрозою національній безпеці. Це немає нічого спільного із ефективним сільським господарством. Для цього достатньо глянути на економічні та політичні наслідки формування олігархії у промисловості. Більше цього, – це матиме катастрофічні наслідки для сільських територій. Адже неважко спрогнозувати плачевні наслідки залежності місцевої влади та населення від монопольного працедавця та платника податків! Створяться передумови для пограння не тільки політичними і економічними правами сільського населення, але й прямої загрози його фізичного виживання. “Лозинські” отримають абсолютну владу над сільським населенням.

Це вимагає зміни методології аграрної політики в Україні. В її основу повинні бути покладені наступні принципи:

1. Аграрну політику повинен визначати принцип непорушності суспільного права на землю – як права суспільства на достатнє продовольче забезпечення. Це не суперечитиме принципу, згідно якого сільськогосподарські угіддя повинні належати тим, хто їх обробляє. Суспільне право на землю зобов’язує власника землі забезпечити ефективне і бережливе господарювання на ній.

Як зазначав один з найвизначніших українських економістів М.І. Туган-Барановський, "... ідея права кожного громадянина на землю аж ніяк не представляє собою вищої соціальної ідеї. Ідеї права на землю слід протиставити, як безперечно вищу соціальну ідею – ідею права на землю (однак як і на всі засоби виробництва) аж ніяк не кожного окремого громадянина, а всього суспільства в цілому. ... Кожному праву протистоїть суспільний обов'язок. Суспільним обов'язком землероба є постачання суспільству достатньої кількості сільськогосподарських продуктів. Тобто, достатній рівень виробництва сільського господарства необхідний з точки зору соціальної справедливості".

2. Не агрохолдинги, а фермерське господарство, яке базується на праці членів сім'ї та родини, де наймана праця залучається лише у періоди пікових сезонних навантажень, повинно стати основною організаційною формою ведення сільського господарства в Україні.

3. Аграрна політика повинна спрямовуватися не на те, щоб задавати конкретні організаційні форми розвитку, не на те, щоб визначати що, де і в яких масштабах повинно розвиватися, – а на створення економічного порядку, в рамках якого еволюційним чином могли б визначатися конкурентоспроможні організаційні форми сільськогосподарських підприємств. Тому всі представники аграрного відомства, які мислять категоріями тонн вирощеного зерна, удоями від корови чи мільярдами доларів від інвестицій, повинні реалізувати свої здібності на практиці, ставши для цього фермерами чи інвесторами.

4. Державна аграрна політика повинна цілеспрямовано запобігати укрупненню організаційних форм до межі, коли їх банкрутство може призвести до важких соціально-економічних наслідків для окремих населених пунктів, територій чи держави в цілому.

5. Важливішим критерієм і принципом є ефективність сільського господарства, що, в свою чергу, залежить від рівня та характеру конкуренції на усіх аграрних ринках. Це є також необхідною умовою стійкості аграрного сектору.

Опираючись на задані принципи нижче подається механізм ринкового перерозподілу сільськогосподарських угідь на користь власників та користувачів, здатних забезпечити їх ефективне й бережливе використання та недопущення концентрації землеволодіння в Україні. Для цього потрібно наступне.

1. Конституційно закріпити норму, за якою землями сільськогосподарського призначення на правах приватної власності можуть

володіти лише фізичні особи – громадяни України.

На правах приватної власності на одну особу не може припадати більше як 100 га сільськогосподарських угідь.

Якщо сумарна величина сільськогосподарських угідь, яка знаходиться у фізичної особи (у фермерського господарства) на правах володіння та користування перевищує 300 га, то ця особа (голова або один із членів фермерського господарства) повинна відповідати додатковим кваліфікаційним вимогам (мати досвід роботи у сільському господарстві, фахову освіту та інше).

2. Установити норму, що юридичні особи (крім фермерських господарств) можуть володіти сільськогосподарськими угіддям тільки на умовах землекористування (оренди). Землі сільськогосподарського призначення не можуть бути внесками у статутний капітал юридичних осіб.

Для окремого підприємства чи групи асоційованих підприємств, пов'язаних між собою відносинами вирішальної залежності, загальна площа землекористування (оренди) не може перевищувати п'яти тисяч гектарів сільськогосподарських угідь.

Обласні ради повинні мати право зменшувати верхню межу сільськогосподарських угідь, що можуть бути у користуванні юридичних осіб на правах оренди, – до п'яти відсотків площі сільськогосподарських угідь у межах одного адміністративного району.

Підприємства, площі землекористування (оренди) яких перевищують вищевказані межі, не мають права їх розширювати та упродовж десяти років зобов'язані поетапно привести у відповідність до встановлених норм. Після завершення цього терміну надлишкова земля підлягатиме примусовому відчуженню.

3. Після законодавчого закріплення вищезазначених обмежень щодо землеволодіння та землекористування відмінити мораторій на продаж сільськогосподарських угідь в Україні.

Перші два роки з дати відміни мораторію на продаж сільськогосподарських угідь їх покупцями можуть бути лише фізичні особи – громадянин України, які останні два роки проживають в адміністративному районі за місцем її купівлі.

4. Прискорити перерозподіл сільськогосподарських угідь, що не використовуються згідно цільового призначення.

4.1. Усі права на сільськогосподарські угіддя поза межами населених пунктів (крім земель резервного фонду та земель запасу) передати органам місцевого самоврядування та районним радам.

ПЕРША НАЦІОНАЛЬНА АГРАРНА КОНФЕРЕНЦІЯ «МІЛЬЙОН З ГЕКТАРА»

19-20 лютого 2016 року у Львові Проект «Успішний зерновий агробізнес на невеликій площі» Сумського національного аграрного університету та проект «АПК-Інформ: овочі та фрукти» у партнерстві із Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (FAO), Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР), департаментом АПР Львівської ОДА та ОРСП «Шувар» повідомляють про старт новітнього проекту для сільськогосподарського бізнесу країни – першої національної аграрної конференції «Мільйон із гектара»,

Тематика конференції – «Мільйон із гектара: наскільки та чому це реально?» – ідеально підходить як сільськогосподарським компаніям, які вже відбулися як такі, так і новачкам бізнесу: дводенна програма події дозволяє одержати повну картину абсолютно всіх новітніх сфер і ніш аграрного сектору країни, оцінити можливості впровадження нового виробництва та диверсифікованості виробничих потужностей на малій площі з мінімальними витратами, максимальною віддачею та високою маржинальністю.

У другий день конференції відбудеться практичний бізнес-тур до провідних господарств Львівської області, а також на найбільший в Україні оптовий ринок сільськогосподарської продукції – «Шувар».

Організатори пропонують зацікавленим компаніям максимально прийнятний реєстраційний внесок за участь у події з насиченою діловою програмою, що включає винятково технологічні та ринкові презентації від лідерів галузей.

Ключові теми конференції:

- Переваги диверсифікованості аграрного виробництва в нинішніх умовах
- Державна підтримка дрібних фермерських господарств, фінансові проекти та земельні питання
- Високомаржинальні плодоовочеві культури: наскільки виправданим є ризик їхнього впровадження в структуру господарства
- Ефективний плодовий сад на 1-10 га
- Сучасні літні теплиці: перспективні культури для внутрішнього ринку та експорту
- Розширення асортименту вирощуваних овочевих культур
- Ягідна плантація 0,5-5 га
- Промислове горіхівництво та інші.

З питань участі звертатися до організаційного комітету – відділу маркетингу проекту «АПК-Інформ: овочі та фрукти»: Олександр Хорев, тел. моб.: +380 67 6343980; т/ф: +380 562 320795 (дод. 310); e-mail: fruit.strategy@fruit-inform.com

Євген Кузін, тел. моб.: +380 96 5836323; т/ф: +380 562 320795 (дод. 341); e-mail: fruit.intl@fruit-inform.com

Місце проведення: м. Львів, СК «Арена-Львів», вул. Стрийська, 199.

Джерело: www.fruit-inform.com

На території Львівської області з ініціативи Департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації стартував проект «500 успішних сімейних господарств».

Суть його полягає в залученні особистих селянських господарств до вирощування ягід чи овочів на власних паях та збуту продукції замовнику.

Пілотними обрали Жовківський, Перемишлянський, Золочівський та Кам'янка-Бузький райони. Представники Департаменту, Львівської аграрної дорадчої служби і міжнародного благодійного фонду «Добробут Громад» проводять зустрічі з громадами пілотних районів. Уже відбулося вісім зустрічей під час яких жителі сіл мають можливість ознайомитися з Проектом, задати запитання і отримати відповіді від фахівців та експертів Проекту.

Директор Департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації Наталія Хмиз наголошує: «Ми ставимо перед собою амбітні завдання: сколихнути підприємництво на селі. Основною метою проекту є реалізація потенціалу кожного селянина у виробництві сільськогосподарської продукції, покращення добробуту і рівня життя селян». Ініціатори Проекту переконані, що людям потрібно допомогти стартувати, щоб вони надихнули інших.

Першим презентували проект «500 успішних сімейних господарств» у селі Великі Глібовичі Перемишлянського району. Пропонуємо Вам розмову зі сільським головою Великих Глібович Василем Марочканичем.

Люди цікавляться, прагнуть змін, хочуть щоб землю обробляли – Василь Марочканич

- Василю Онуфрійовичу, насамперед розкажіть, будь ласка, про сільську раду, яку Ви очолюєте?

- **В.М.:** Великоглібовицька сільська рада Перемишлянського району об'єднує три села – Підмонастир, Волощина і Великі Глібовичі – і має досить значну територію. Лише село Великі Глібовичі має довжину 16 км. У нас проживає 2990 мешканців. На території сільської ради є одна середня і дві початкові школи. Наша середня школа – одна з найбільших у районі, сучасна, відремонтована, і в ній навчається 246 дітей.

- Які ресурси має громада, яку Ви очолюєте, зокрема, з точки зору розвитку сільського господарства?

- **В.М.:** У межах сільської ради розпайовано 1160 га, але укладено договорів на оренду лише 200 га. Оскільки мене лише минулого року обрали сільським головою, то планую провести інвентаризацію. У межах території сільської ради господарюють відоме підприємство «Агрохолдинг Мрія», ТОВ «Луги-2», працює декілька фермерів. Основна спеціалізація господарств на наших землях – вирощування зернових культур. Окрім того, в нас проживає багато молоді, яка працює у Львові, але готова працювати на селі. Думаю, що проект «500 успішних сімейних господарств», який презентували директор Департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації Наталія Хмиз, директор Львівської аграрної дорадчої служби Іван Паньків і представник міжнародного благодійного фонду «Добробут Громад» Олег Галяс може бути успішно реалізований у нашій сільській раді.

Переконаний, що садівництво, вирощування овочів та фруктів є перспективним напрямом бізнесу на Львівщині. Адже навіть імпортувати з-за кордону те, що ми взмозі вирощувати в Україні.

Люди цікавляться, прагнуть змін, хочуть, щоб землю обробляли. Старші мешканці сіл говорять, що частина полів колишніх колгоспів тепер заростає лісом через безгосподарність. А такий проект, як «500 успішних сімейних господарств» – це один із кроків до того, щоб змінити ситуацію.

- Що зацікавило громаду в Проекті?

- **В.М.:** Думка однозначна – цей Проект має право на життя. У нас є люди, які поки що самотужки, без допомоги держави вирощують полуницю і малину. Перед тим вони побували за кордоном і подивилися, як у них там працюють. Нині ж вони бачать у вирощуванні ягід перспективу і у нас. Якщо ж ще буде допомога держави... Тому зреалізувавши такий Проект, ми покажемо, що у нас на селі теж можна працювати, і не обов'язково виїжджати за кордон.

Довідка

Проект «500 успішних сімейних господарств» передбачає залучення протягом трьох років 1000 га земель у виробництво ягідної та овочевої продукції, яку вироблятимуть не менше, ніж 500 сімейних господарств. У подальшому ці господарства планують об'єднати в сільськогосподарські кооперативи, щоб організовано збувати товарні партії продукції. У 2016 році на Львівщині очікують закласти понад 250 га нових багаторічних насаджень.

Учасниками проекту є сімейні господарства, міжнародний благодійний фонд «Добробут громад», Львівська аграрна дорадча служба, ТЗОВ «Яблуневий дар», ринок «Шувар», кредитні спілки. Проект підтримує Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Стратегічне бачення пріоритетів розвитку сільських територій Жидачівського району

3 січня 2016 року у с.м.т. Гніздичів відбулась стратегічна сесія “Розробка стратегії збалансованого розвитку Гніздичівської ОТГ. Вступ до стратегування території”.

Участь у семінарі взяли голова Гніздичівської селищної об'єднаної територіальної громади Іван Оліяр, голови Володимирецької та Любшанської сільських рад Володимир Ємець і Роман Мацей, представники с. Журавно, Жидачівської РДА та ініціативні жителі громади.

Базова розробка стратегічної візії та самої стратегії буде складатись з проведення трьох стратегічних сесій. Важливо, що започатковано сам процес з проведення заходів з розробки стратегічних документів. Це важливо, в першу чергу для активізації ініціатив мешканців Гніздичіва, Лівчиць, Руди.

Розробка стратегії повинна обов'язково враховувати існуючий та перспективний ресурсний потенціал, зокрема склад та структуру земельних, трудових, виробничих та ін. ресурсів, напрями підприємницької діяльності для підвищення конкурентоспроможності і забезпечення збалансованого розвитку.

Стратегічну сесію в громаді провів керівник ГО «Експерт-група» Андріян Фітьо, який розповів учасникам семінару про важливість стратегії для прогнозування перспективних напрямів розвитку громади. Окремо було зосереджено увагу на конкретному алгоритмі дій та окреслено необхідні кроки для розробки ефективної стратегії розвитку територіальної громади.

31 січня в громаді було проведено другу стратегічну сесію на якій сформовані секторальні робочі групи зацікавлених учасників розробляти пропозиції за соціокультурним, екологічним та економічним напрямками її розвитку.

Про успішний досвід вирощування органічної сільськогосподарської продукції на Львівщині нашому виданню розповів директор ТЗОВ «Агро Радехів» Сергій Павловський.

Органічне виробництво – це не лише нововведення в організації виробництва, але і повністю інший стиль життя – Сергій Павловський

- Сергій Анатолійович, розкажіть будь ласка нашим читачам про історію створення Вашого господарства?

- С.П.: ТЗОВ «Агро Радехів» було створено вісім років назад з ініціативи наших партнерів з Австрії, які вже понад тридцять років працюють в системі органічного землеробства і мають в цьому напрямку значні напрацювання. В Австрії, наприклад, вже близько третини площ відведено під органічні технології виробництва, в Європі 12% і цей сегмент землеробства з роками збільшується. Тому для них це звичайна робота, хоча 25-30 років тому і в них було багато сумнівів та скептиків щодо органічного виробництва. Ми починали з того, що орендували 500 га ріллі в Радехівському районі і поступово розвивали виробництво. На даний час наше господарство обробляє вже 1200 га в Радехівському районі, а також 600 га в Бережанському районі Тернопільської області. Нещодавно ми почали також реалізувати невеликий проект у Золочівському районі на Львівщині.

- Які основні напрями спеціалізації виробництва підприємства?

- С.П.: Зазначу, що в нас суто органічне землеробство, яке має швейцарську (Bio inspekta) сертифікацію відповідності. Ми спеціалізуємося на вирощуванні зернових культур (різновиди пшениці, жито, ячмінь), гороху, гречки, люпину, сої, гірчиці та льону. Майже 90 % виробленої продукції експортується в країни ЄС. Ми налагодили прямі контакти з млинами і оліярнями в країнах співтовариства. Наприклад, пшениця постачається лише на сертифіковані млини, борошно – у сертифіковані пекарні в країнах ЄС, а кінцева продукція – у сертифіковані магазини чи відповідні відділи із збуту органічної продукції в супермаркетах ЄС.

- Чи відчуває підприємство зростання попиту на органічну продукцію з України в ЄС?

- С.П.: Так, ми відчуваємо зростаючий попит з боку ЄС на органічну

продукцію. Але, водночас, і істотно зростає рівень контролю, оскільки Європа все більше себе убезпечує від можливої фальсифікації органічної продукції. Умови експорту ускладнюються, але ці вимоги для нас є реальними. В Україні ми також маємо клієнтів, але дану продукцію споживають переважно більш платоспроможні і ми також відчуваємо зростання попиту. Навіть у такі непрості часи в Україні зростає споживання вирощеного за технологіями органічного землеробства гороху, гречки, ячменю. Зростає культура харчування наших людей. Все частіше виникає бажання споживати натуральні продукти без залишків пестицидів, важких металів, ГМО і інших сполук які неминуче потрапляють в продукти вирощені за традиційними технологіями. В Україні наша органічна продукція реалізується під ТМ “Жменька” та іншими. Крім того, під ТМ “Жменька” фасована органічна продукція експортується в ЄС.

- *Яка специфіка органічної продукції на відміну від вирощеної за традиційними технологіями?*

- **С.П.:** Органічне виробництво – це не лише нововведення в організації виробництва, але і повністю інший стиль життя. Для багатьох країн ЄС – це звичайне явище, коли все більше споживачі не хочуть відчувати на собі

негативний вплив наслідків застосування мінеральних добрив та пестицидів. В Україні агровиробники використовують досить багато мінеральних добрив і засобів хімізації. На окремих конференціях та семінарах я часто чую інформацію про постійно зростаючі обсяги внесених на 1 га засобів хімізації, яка викликає негативні явища в системі збереження ґрунтів, впливу на довколишнє середовище, здоров'я людей. З'явився навіть термін – “хижацьке використання землі”. Органічні ферми в ЄС мають підтримку з боку держави, їхня робота стимулюється, в т.ч. у вигляді розроблених фінансових дотацій. Ведеться просвітня робота з важливості споживання “чистих” продуктів харчування.

В Швейцарії понад 30 років назад було створено Дослідний інститут органічного сільського господарства (FiBL), а технології, які вони популяризують йдуть в протилежність із домінуючими у світі. Європейські партнери цьому не дивуються, оскільки це зовсім інші технології, техніка і підходи до живлення рослин. Навіть при підготовці кадрів ми вимушені робити дещо нестандартно – беремо випускника вищого навчального закладу, який має базові знання і хоче навчатися і поступово навчаємо його

новим методам господарювання з урахуванням специфіки технологій органічного землеробства. Нажаль, фахівців із органічного землеробства в Україні дуже мало. Школи із підготовки фахівців ще не має. Це, як правило, практики, що здобули знання та досвід самостійно. Основний важіль впливу на урожайність чи родючість ґрунту згідно навчальних програм – більше засобів захисту рослин, стимуляторів росту чи міндобрив. Вся аграрна наука розвивалася і в значній мірі продовжує розвиватися в одному векторі, а тут існує потреба в принципово іншому напрямі. Крім того, рекламні і PR-бюджети міжнародних хімічних корпорацій досить істотні. Хоча і на Львівщині є позитивні приклади. Наше підприємство, наприклад, співпрацює з науковцями Державного науково-дослідного інституту ветеринарних препаратів та кормових добавок. Є також напрацювання і дослідні ділянки з елементів технології ведення органічного землеробства в Інституті сільського господарства Карпатського регіону НААН.

- *Які проблеми фермерів-виробників органічної продукції в Україні?*

- **С.П.:** Всі проблеми, на мою думку, можна вирішити. В проблемах технології вирощування виробники органічної продукції часто консультуються один з одним. Коли необхідна додаткова допомога–

консультуємось із фахівцями обласного відділення Держродючості. Скажу відверто, що коли використовуєш засоби хімізації – з'являються додаткові важелі впливу на продуктивність, а нестача природної родючості ґрунту для певної культури компенсується внесення міндобрив. Виробник органічної продукції повинен чітко знати, що робиться в землі – визначити явища і знайти рішення, маючи при цьому обмеженіший перелік варіантів дій порівняно з конвенційними системами аграрного виробництва.

- *Розкажіть про специфіку проведення сертифікаційної перевірки іноземними компаніями вітчизняних виробників органічної продукції на прикладі вашого підприємства?*

- **С.П.:** В структурах ЄС відпрацьовано методи роботи і контролю виробників органічної продукції. З початку 2016 року, наприклад в ЄС

з'явилися додаткові настанови щодо перевірки органічної продукції походженням з країн СНД і України. Вся продукція, окрім вже існуючих методів контролю, проходить обов'язково токсикологічні випробування в сертифікованих лабораторіях ЄС. Дані правила поширюються на зернові та олійні культури, продукцію борошномельно-круп'яної промисловості і ряд інших видів продукції до кінця 2016 року.

Наше виробництво сертифікують як "біо" підприємства іноземні компанії. Це не вимога ЄС, але продукції з України чи з будь-якої третьої країни простіше потрапити на ринок співтовариства, якщо продукція супроводжується паспортом відомих сертифікаційних організацій. Після подання заявки нам треба 2-3 місяця чекати, щоб експерт просто мав в робочому графіку час до нас приїхати. Німецькі, австрійські і швейцарські сертифікаційні компанії працюють багато наприклад в Казахстані, Тунісі, Росії а тому графік візитів європейських експертів на підприємства дуже щільний.

За мій час роботи керівником підприємства ми вже 3 рази проходили сертифікацію. Є чітко встановлені вимоги до виробника органічної продукції і їх треба виконати, а також визначені форми звітності, яке наше підприємство має дотримуватися і системно вести. Інспектор з сертифікаційного органу 1-2 дні працює в офісі, а решту 2-3 дні витрачаються безпосередньо на інспекцію виробництва. Інспектори професійні, вимогливі з толерантними методами роботи. Наприклад, ми показуємо поле, де вирощується органічна продукція і інспектор знає, де взяти рослину, а звідки – пробу ґрунту. Дані зразки запаковуються у спеціальні одноразові герметичні пакети, які повністю руйнується при відкриванні, і відправляються на дослідження в зарубіжну лабораторію. Кожен пакет із зразком матеріалу має індивідуальний код. Така ж процедура відбору зразків відбувається і на складських потужностях підприємства та інших об'єктах. Інспектор працює дуже інтенсивно і, наприклад, вже по дорозі з одного об'єкта підприємства на інший первинна інформація заноситься у спеціальну комп'ютерну базу даних сертифікаційного органу. Дослідження відбуваються фантастично швидко і дуже ретельно.

В результаті ми отримуємо детальний висновок на декілька сторінок від лабораторій щодо вмісту чи відсутності цілого переліку можливих діючих речовин пестицидів, які вже використовуються аграріями або є перспективними. Згодом і висновок про проходження сертифікації. Всі три перевірки наше підприємство пройшло успішно.

- Назвіть будь ласка перспективні ніші на ринку органічної продукції в яких Україна може реалізувати власний потенціал розвитку?

- **С.П.:** На мою думку, ринок органічної продукції в Україні буде розвиватися, а це ніша саме для розвитку малих фермерських господарств, які часто ще називаються сімейними фермерськими господарствами. Зокрема, на відомій, щорічній, міжнародній виставці BioFach (м. Нюрнберг, Німеччина) більшість виробників – це малі фермерські господарства. Саме головне, що

це успішна справа, тобто вектор розвитку фермера – виробника органічної продукції доволі перспективний. Щодо конкурентних культур, то перспективним є вирощування амаранту, овочевих, фруктових, ягідників, олійних культур, всіх напрямків тваринництва, тощо. Лише наше підприємство вирощує органічний

льон на 240 га і фактично – це найбільше виробництво на Львівщині. Існує також незадоволений попит на всі культури зернової групи, вирощені за органічною системою виробництва. На рівні Львівської області розвитку органічного виробництва приділяється серйозна увага, є розуміння проблематики, а також надається певна фінансова підтримка виробникам органічної продукції.

- Дякуємо Вам за цікаве інтерв'ю.

Розмову вів Павло Музика

Ефективні технології в насінництві: зернові та олійні

10 лютого 2016 р. у Києві в рамках міжнародної виставки “Зернові технології” відбудеться конференція “Ефективні технології в насінництві: зернові та олійні”. Серед учасників та запрошених: науковці, спеціалісти насінневих господарств.

Місце проведення: м. Київ, ВЦ «КиївЕкспоПлаза», вул. Салютна 2-Б, зал №5, 3 павільон.

Джерело: www.grainexpo.com.ua

Основні виклики для малих виробників харчової продукції відповідно до вимог нового харчового законодавства

Юрій Оглашений, к.т.н., експерт Проекту ЄС “Удосконалення системи контролю безпеки харчових продуктів в Україні”

Зміни в українському харчовому законодавстві, спрямовані на його гармонізацію з європейським, набуття чинності 1 січня 2016 року торгової частини Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, тенденції розвитку ринку харчових продуктів в Україні, розширення торговельних зв'язків – все це спонукає виробників харчової продукції відповідати сучасним вимогам щодо безпеки харчових продуктів. Необхідною умовою цього є впровадження постійно діючої ефективної системи управління безпекою харчової продукції, заснованої на принципах НАССР.

В Україні суттєва частка ринку харчової продукції виробляється малими та середніми виробниками, що є значною частиною у порівнянні з іншими країнами Європи та важливим внеском в економіку держави. Оскільки зміни в українському харчовому законодавстві торкаються усіх операторів ринку (виробників сільськогосподарської продукції, переробників, представників гуртової та роздрібною торгівлі), то перед ними постала проблема відповідності новим вимогам.

Як підказує досвід інших країн, найбільш чутливою групою виробників у перехідний період зміни законодавства є малі та середні підприємства. З однієї сторони, чим менше підприємство, тим легше проаналізувати та, за потреби, реорганізувати усі процеси, пов'язані з випуском продукції. Але на практиці таким підприємствам часто бракує людських та фінансових ресурсів, часу на ведення усієї документації та знання принципів НАССР. Крім цього, часто такі підприємства потребують особливого підходу. У законодавстві цей підхід називається «спрощеним підходом до застосування процедур, оснований на принципах НАССР» і полягає у застосуванні окремих елементів системи НАССР зокрема до малих підприємств, якщо аналіз ризику вказує на можливість такого підходу. У Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпеки та якості харчових продуктів» передбачено умови застосування спрощеного підходу і визначає до яких операторів ринку його можна застосувати.

Такий підхід дозволяє раціонально використовувати ресурси, зменшити навантаження з ведення документацій, враховує залучення невеликої кількості людей у виробничий процес.

Зараз можна знайти багато рекомендацій щодо впровадження системи НАССР на підприємствах, заплативши певну суму, або і у вільному доступі. Однак, у переважній більшості, ці рекомендації надають загальний опис усієї системи, або переобтяжені теоретичною інформацією та новими термінами. Вони не враховують особливостей малих та середніх підприємств і, як правило, є придатними для застосування лише у великих компаніях.

Комерційним фірмам, які надають консультаційні послуги, робота з малими підприємствами не дуже цікава через невелику прибутковість. З фінансової точки зору для цих фірм краще укласти контракт з одним великим оператором ринку, ніж вникати в особливості та проблеми декількох малих підприємств.

Тому підтримка малих підприємств у впровадженні процедур, заснованих на принципах НАССР, повинна бути одним з пріоритетів у діяльності дорадчих служб, об'єднань виробників, проектів технічної допомоги. При цьому слід враховувати встановлені законодавством перехідні періоди для різних категорій операторів ринку. Положення Харчового закону щодо розробки, запровадження та використання НАССР набуватимуть чинності для:

- ✓ потужностей, які провадять діяльність з харчовими продуктами, у складі яких є необроблені інгредієнти тваринного походження (крім малих потужностей) – 20 вересня 2017 року;
- ✓ потужностей, які провадять діяльність з харчовими продуктами, у складі яких відсутні необроблені інгредієнти тваринного походження (крім малих потужностей) – 20 вересня 2018 року;
- ✓ малих потужностей – 20 вересня 2019 року.

Крім цього, у прикінцевих положеннях Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» вказано про те, що об'єднання виробників повинні розробляти і подавати на затвердження настанови з впровадження процедур, заснованих на принципах НАССР. Це одна з послуг, які можуть надавати асоціації своїм учасникам. До речі, така практика розповсюджена у країнах ЄС.

Існує декілька причин, які вказують на те, що існує нагальна потреба у систематизації рекомендацій щодо впровадження систем управління безпечністю

продукції, заснованих на принципах НАССР для малих та середніх підприємств.

По-перше, це вимоги міжнародного та українського ринку харчових продуктів. Відомо, що впровадження систем, заснованих на принципах НАССР є вимогою не тільки законодавств країн Європейського Союзу, які є основними гравцями на ринку харчових продуктів, але і багатьох стандартів якості харчових продуктів, дотримання яких вимагають закордонні клієнти.

Зрозуміло, що більшість малих та середніх підприємств зорієнтовані на внутрішній ринок і не планують освоєння ринків інших держав. Однак в Україні, починаючи з 2005 року, існує чітка тенденція перевірок виробників харчових продуктів мережами супермаркетів і стимулювання їх до впровадження систем управління безпечністю харчових продуктів відповідно до міжнародно визнаних стандартів, основою яких є принципи НАССР. І, якщо у минулому десятилітті такий підхід практикували лише діючі в Україні міжнародні торговельні мережі, то на даний час до них долучилася більшість національних мереж супермаркетів. У переважній більшості випадків однією з важливих умов співпраці з такими клієнтами є якщо не наявність сертифікату, то, принаймні, успішне проходження аудиту системи безпечності та якості, який здійснюється представником клієнта.

Останнім часом тенденція перевірки постачальників та встановлення особливих вимог до виробників продукції під власною торговою маркою мережі супермаркетів поширилася на дрібніші мережі і, що є важливим, проявляється з сторони оптових ринків, які торгують сільськогосподарською та харчовою продукцією.

Досвід інших країн та аналіз ситуації протягом останніх років показує, що такий процес буде охоплювати щораз більшу частину ринку.

По-друге, вимоги законодавства. Бажання України вийти на міжнародні ринки харчової продукції, останні тенденції у співпраці з Європейським Союзом та іншими країнами спонукають керівництво країни гармонізувати українське харчове законодавство з європейським.

По-третє. Зростання вимог споживачів. Організації, які працюють безпосередньо з покупцями, відчують щораз більшу їх обізнаність у питаннях безпечності та якості харчових продуктів, зростання вимог. Цьому сприяє багато факторів, у тому числі і засоби масової інформації. Тому впровадження систем безпечності харчових продуктів дозволить продемонструвати свій рівень не лише перед торговельними мережами, але й за умови безпосереднього продажу продукції споживачам на ринку, на підприємстві, під час прийому туристичних груп.

По-четверте. Впровадження систем безпечності харчових продуктів, заснованих на принципах НАССР, допомагає оптимізувати технологічні та допоміжні процеси, і, у кінцевому результаті, отримати стабільно безпечний, якісний продукт і, як наслідок, економічний ефект.

Відповідно до законодавства, впровадження процедур, заснованих на принципах НАССР не вимагається для операторів ринку, які здійснюють діяльність, пов'язану з первинним виробництвом, що співпадає також і з вимогами європейського харчового законодавства.

Однак, освоєння виробниками первинної нових ринків збуту пов'язано з високою конкуренцією.

Харчове законодавство встановлює основні вимоги щодо безпечності продукції, простежуваності, упереджувальних та коригувальних заходів для усунення небезпечних факторів. Але часто виконання лише вимог законодавства є недостатнім для тісної співпраці з клієнтами як в Україні, так і за кордоном. Часто перед виробниками ставляться додаткові вимоги до якості продукції, належної організації виробничих та допоміжних процесів. Тому прагнення виробників продуктів харчування відповідати високим вимогам клієнтів до якості та безпечності продукції реалізувалось у країнах Європи у розробці декількох загальноєвропейських добровільних стандартів на продукти харчування, у яких чітко визначені критерії оцінки безпечності та якості продукції.

Щодо первинного виробництва, то таким стандартом є Global G.A.P – міжнародний стандарт з належної сільськогосподарської практики. Сертифікат цього стандарту визнається у всьому світі. На сьогоднішній день у світі сертифіковано більше, ніж 130 тисяч виробників у 110 країнах світу.

Незважаючи на невелику кількість сертифікованих операторів ринку в Україні станом на 2016 рік, щораз частіше українські виробники первинної продукції, які планують експортувати продукцію за кордон, отримують від клієнтів вимогу про сертифікацію відповідно до Global G.A.P. Щодо українського ринку, то і тут спостерігається тенденція до збільшення питомої ваги сертифікованих підприємств – мережі деяких супермаркетів запроваджують програму щодо підтримки сертифікації своїх постачальників. Це означає, що у майбутньому лише ці виробники, які матимуть сертифікат Global G.A.P зможуть продавати продукцію у цих мережах.

Отже, основною причиною впровадження добровільних стандартів є економічна вигода – задоволення потреб споживачів приводить до мобільності підприємства на ринку – розширюються сфери збуту продукції, укладаються нові договори, активізується співпраця з інтернаціональними корпораціями як в Україні, так і за кордоном.

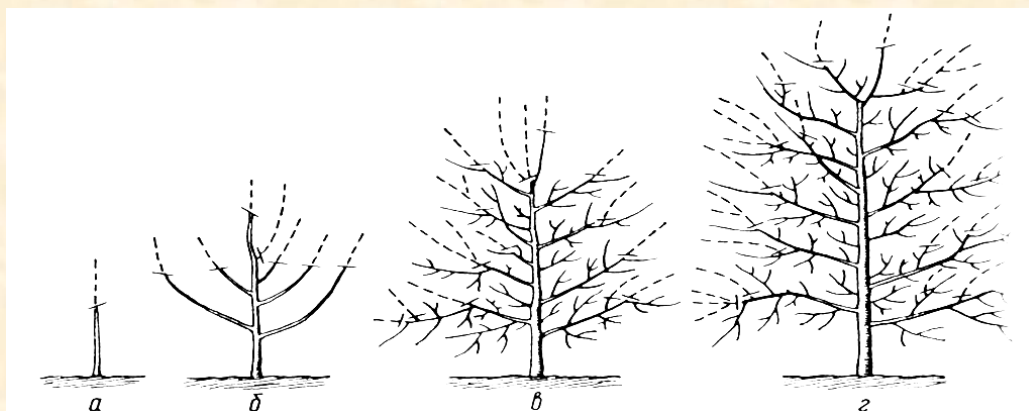

Актуальне питання при догляді за садами

Сергій Оратівський, завідувач лабораторії садівництва Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН.

Обрізування плодкових дерев в умовах Львівщини слід розпочинати 15 – 25 лютого, при умові, що температура навколишнього середовища не нижча за (- 5° С). Зрізи на плодкових деревах замащують садовим варом, або розчином водоемульсійної фарби з додаванням Топсину М.

Веретеноподібна крона (рис.1) – проста у формуванні і близька до природної, з гілками одного порядку гілкування.

a – після садіння; б – навесні другого року; в – навесні четвертого року; г – навесні шостого-сьомого років.

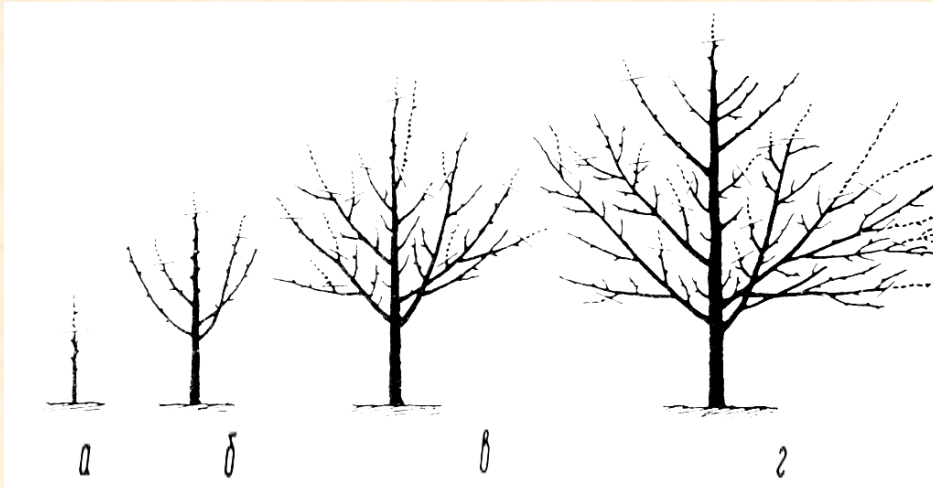
Рис. 1. Послідовність формування веретеноподібної крони

Висаджені некроновані саджанці зрізають на висоті 70-80 см на середньорослих і 50-60 см на слаборослих підщепах. Пробуджені до росту бруньки на штабмі обшморгують. У липні серпні пагони нагинають під кутом 65-75°, підв'язуючи їх до стовбура або кілків. Центральний пагін залишають рости вертикально, як провідник.

Починаючи з другого року, приріст центрального провідника щорічно вкорочують для стимулювання росту чергових бічних гілок, якими послідовно заповнюють стовбур, надаючи йому форму гвинтової драбини.

У процесі формування цього типу крони проріджують гілки густо розміщені через 15-30 см одна від одної, залишаючи у кроні 10-12 гілок. Вирізують також жирові пагони і зайві галузjenня на гілках. Формують крону протягом кількох років поки висота дерева на слаборослих підщепах не досягає 2,5 м, на середньорослих – 3 м. Після цього центральний провідник зрізають над останньою верхньою гілкою.

Округла малогабаритна крона (рис. 2). Некроновані однорічні саджанці яблуні зрізають вище встановленої висоти штамба на 12-15 см. Висота штамба становить 60-70 см.

а – після садіння; б – навесні другого року; в – навесні четвертого року; г – навесні шостого-сьомого років.

Рис. 2. Послідовність формування округлої малогабаритної крони

На другий рік у дерев вибирають центральний провідник і не менше 4-5 бічних добре розвинених пагонів з кутом відходження від стовбура більше 45- 55° для формування скелетних гілок нижнього ярусу. Сильнорослі пагони, які не використовуються для формування крони видаляють на кільце, а слаброслі залишають для перетворення їх у плодоносні гілочки.

На треті і наступні роки при формуванні крони пагони подовження скелетних та напівскелетних гілок, як правило, не вкорочують.

Центральний провідник вкорочують на 10-12 см вище висоти на якій закладають другий ярус.

На четвертий рік у зоні другого ярусу для формування скелетних гілок вибирають центральний провідник і три бічні добре розвинуті пагони, які повинні відходити від стовбура під кутом понад 60°.

Усі інші сильнорослі пагони вирізають на кільце. Не вкорочують пагони відібрані для закладання скелетних гілок цього ярусу, якщо вони ростуть помірно. Але якщо їх довжина (80-90 см), то такі пагони вкорочують на 1/3 довжини. У такій послідовності закладають скелетні гілки і в третьому ярусі.

Для підтримання оптимального світowego режиму в середині крони її необхідно щорічно проріджувати

Веретеноподібна крона. При зменшенні маси плодів найстарші гілочки (віком 4-5 років) вирізують, залишаючи пеньок довжиною 5-8 см. Нові гілочки, що утворилися на стовбурі або на обрізаних напівскелетних гілках не вкорочують, а тільки проріджують. Регулюють кількість обростаючої деревини різного віку.

Округла малогабаритна крона. У період плодоношення обрізування зводиться в основному до проріджування крони, обмеження її росту у висоту та ширину, а також до видалення частини найстаріших обростаючих гілок віком 5-7 років.

Український соєвий конгрес

25 лютого 2016 р. Асоціація «Український клуб аграрного бізнесу» (УКАБ) та агенція AgriEvent за підтримки асоціації «Дунайська соя» проведуть **Український соєвий конгрес**.

Мета заходу: підвищення розуміння українськими аграрними виробниками технологічних та економічних аспектів ефективного вирощування, переробки та реалізації сої, створення єдиної бізнес-платформи для спілкування аграрних виробників, спеціалістів з вирощування, переробників та покупців сої з України та Європи.

На конгресі будуть розглянуті наступні питання:

- Україна: Європейський лідер з вирощування сої;
- технології вирощування сої та логістика;
- вирощування та переробка немодифікованої сої. Успішні бізнес-кейси;

У даному заході очікується участь понад 200 власників та керівників аграрних компаній, холдингів, фермерських господарств, постачальників МТР, трейдерів та представників міжнародних організацій.

З питань участі у форумі звертайтеся, будь ласка, до організаторів за телефоном (044) 236 21 10/13 або електронною поштою: **oliinyk@ucab.ua**

Місце проведення: м. Київ, Готель Ramada Encore Kiev, Столичне шосе, 103

Джерело: www.ucab.ua

Про успішний транскордонний освітній проект в Україні у галузі бджільництва читачам нашого видання розповіла директор ДНЗ «Гадяцьке аграрне училище» Наталія Сенчук.

Освітня співпраця у галузі бджільництва – це один з кроків по наближенню України до Європейського Союзу – Наталія Сенчук

- Наталія Дмитрівна, розкажіть нашим читачам про міжнародний освітній проект, реалізацією якого на Україні Ви опікуєтесь, як директор спеціалізованого аграрного училища?

- Н.С.: Спершу я коротко розповім читачам “Вісника Агрофорум” про навчальний заклад, який я очолюю. ДНЗ «Гадяцьке аграрне училище» є єдиним навчальним закладом України, що здійснює підготовку фахових бджолярів, а також садоводів, лісівників, егерів. В минулі роки ми випускали по 350 чоловік щорічно, але в останні два роки кількість випускників дещо зменшилася у зв’язку, зокрема з тим, що на сході України йде війна і батьки із Західної України побоюються відпускати дітей на навчання в Центральну Україну. Але хочу запевнити і дітей, які хочуть навчатися у нас і їхніх батьків, що в м. Гадяч слава Богу спокійно, завдяки нашим хлопцям, які стоять на сході за нашу землю, тому чекаємо всіх бажаючих на навчання. Викладацький склад висококваліфікований, добре знаються в бджільництві, садівництві, овочівництві. Постійно підвищують свій кваліфікаційний рівень знань, тісно співпрацюють з фахівцями та науковцями. Учні проходять виробничу практику в відомих матководів, пасічників в Україні, є багато пропозицій на працевлаштування за цими професіями з гарними зарплатами та навіть надають житло на постійне місце проживання, що на сьогодні є одне з важливих питань для нашої молоді.

Спільний українсько-польський навчальний проект у співпраці з технікумом Пшчела Воля (Люблінське воєводство) ми реалізували з допомогою голови асоціації бджолярів Львівщини Миколи Грибка і Збігнева Янкевича, голови Товариства бджолярів Люблінського воєводства. Ми декілька років обговорювали питання щодо доцільності реалізації освітньої транскордонної ініціативи, щоб проект приніс користь двом сторонам.

Участь у проекті ДНЗ «Гадяцького аграрного училища» – це визнання рівня нашого навчального закладу в Україні та за межами нашої країни. Зазначу, що співпраця між Україною та Польщею буде лише розширюватися. Спочатку діти навчаються в Полтавській області – в ДНЗ «Гадяцьке аграрне

училище», а згодом, вже знаючи теоретичні та практичні основи бджільництва, продовжують навчання в Технікумі Пшчела Воля вивчаючи польську, англійську та німецьку мови, практику проходять на пасіках Польщі та в Європі. Наші учні, випускники Технікума матимуть дипломи європейського зразка, а також ознайомляться з новітніми закордонними технологіями, методами праці в європейському бджільництві.

На даний час вже троє дітей з України, випускники нашого училища, які хочуть одержати професію бджоляра з початку реалізації проекту, продовжують навчання в Технікумі Пшчела Воля, Польща. Зокрема серед студентів і Володимир Ходаковський, родина якого утримує пасіку з 100 бджолиних сімей в м. Винники на Львівщині, Едуард Чумак з Дніпропетровщини, Михайло Ластовський з Черкащини.

Наприкінці минулого року Львівщину відвідувала делегація на чолі з Президентом Спільноти пасічників Польщі Тадеушем Сабатом, головою Товариства пасічників Люблінського воєводства паном Збігневим Янкевичем і під час триденного перебування в області, де проводилися зустрічі з керівництвом Львівщини, вирішувалися важливі питання по подальшій співпраці, делегація відвідала, зокрема, і родинну пасіку Ходаковських.

Я є також координатором міжнародного проекту «Юний пасічник» в якому Україна вже два роки приймає участь. Цей проект виник в країнах Центральної та Східної Європи (в Чехії) сім років назад. В 2014 році заходи проекту проходили у Польщі і представники України зайняли друге і четверте місця. В 2015 році на конкурсі юних бджолярів у Словаччині ми зайняли восьме місце з понад 20 країн.

Подібні проекти є цікавими тим, що ми зацікавлюємо молодих людей віком до 16 неповних років пізнати світ бджоли, їхню злагожденість і порядок у бджолиній родині, ці діти мають змогу показати свої навички з бджільництва.

Учасники конкурсу мали орієнтуватися в широкому колі питань – від біології бджолиної сім'ї до питань розведення бджіл, знати назви медоносних рослин, визначити походження сортів меду до суто практичних питань, наприклад мічення маток, відкачування меду, збивання рамок та інше...

Тобто ця робота, яка традиційно виконується дорослими людьми, виконувалася молоддю до 16 років. Є ідея провести в 2020 році даний проект в Україні. Але його проведення на високому організаційному рівні вимагає пошуку інвесторів.

- Розкажіть будь ласка про Вашу громадську роботу?

- **Н.С.:** Протягом 10 років я очолюю Полтавську обласну громадську організацію «Спілка пасічників» і 25 років – Полтавську району громадську організацію «Товариство пасічників».

За цей час багато зроблено роботи, не перерахувати скільки проводилося конференцій, зборів, виставок – ярмарків, зустрічей з науковцями, фахівцями по бджільництву, неодноразово приймали участь в з'їздах пасічників, конгресах як в Україні так і за кордоном, полтавська продукція завоювала увагу не тільки в м. Полтаві, а й за межами нашої області.

Ми першими в Україні були по проведенню «Свята меду» в м. Полтава, яке вже набуло великого масштабу і стало традиційним на протязі 20 років, де приймають участь пасічники з районів області. Кожен з пасічників має вже своїх постійних покупців, адже до якості продукції бджільництва пасічники відносяться з великою відповідальністю. До того ж ми постійно проводимо контроль продукції в ветеринарній лабораторії, пасіки утримуємо в санітарному стані і головне, що кожен пасічник старається як найменше користуватися хімічними препаратами, залишки яких можна виявити в меді.

Головна мета цього свята була і є, це надати можливість представити свою продукцію в першу чергу пасічникам Полтавщини.

Деякий час працювала програма по харчуванню дітей дошкільного та шкільного віку в сільській місцевості, наш приклад наслідували керівники громадських організацій інших районів. Але ця програма ніде не працює на державному рівні, так як наприклад в Японії. Хоча це питання є відкритим, адже не дарма є вислів «здорова нація – здорова держава», можливо колись це буде і в нас, як в Японії.

В цьому році на початку серпня місяця ми будемо відзначати три річниці одночасно – 10 років обласній організації, 20 років – проведення Свята меду, 25 років районному Товариству пасічників.

За цей час багато пасічників з якими ми починали працювати вже відійшли в інший світ, молоді на той час пасічники стали дорослими, старшого віку і продовжують впроваджувати свої знання в розвиток бджільництва, залучаючи молодь та допомагають розвиватися громадським організаціям.

На Полтавщині в 25 районах є громадські організації, які звичайно працюють по різному, одні активно інші менше, але коли якесь виникає питання, то збираємося разом і по мірі можливості вирішуємо.

Так стало традиційно проведення акції «Миколай у твоєму серці», яка проходить 19 грудня кожного року, в минулому році ми провели її в 16 раз для «Міського об'єднання дітей інвалідів з дитинства та їх опікунів». Не тільки пасічники області надають медову продукцію, а й небайдужі жителі міста, підприємці, фермери.

Ми є постійними волонтерами по допомозі нашим хлопцям на сході України – збираємо кошти, допомагаємо медом, адже нас захищають і пасічники, члени Спілки пасічників, колеги з інших областей.

Крім того, ми проводимо навчання, надаємо консультації, пропагуємо споживання продукції бджільництва серед населення через телебачення, засоби масової інформації, також відстоюємо позиції бджолярів перед органами влади.

Можу впевнено сказати, що у Львівській та Полтавській областях влада здійснює реальні кроки для допомоги у розвитку бджільництва, сприяння у збуті продукції через організацію тематичних ярмарків тощо.

- Які перспективні проекти в галузі бджільництва Ви плануєте провести в поточному році

- Н.С.: Продовжувати співпрацю з польськими колегами як по училищу, так і з громадськими організаціями; більше залучати молоді до бджільництва; розширити можливості училища та підняти його рівень; восени 2016 року плануємо спільно з колегами з Чернігова провести форум «Апіпані України», зібрати жінок-пасічників, щоб показати їх досягнення, адже в окремих областях, зокрема Волинській та Вінницькій, жінок-пасічників дуже багато, а жінки в цій галузі також достойні поваги, як одна з колег говорить «фарби жіночого бджільництва України».

А найголовніше – налагодити контакти з холдинговими компаніями та отримати від них підтримку по збереженню бджіл від отруєнь під час внесення отрутохімікатів, пестицидів. Адже ми йдемо в Європу і важливо мати якісну чисто екологічну продукцію.

Не дарма ще А. Енштейн писав «Загинуть бджоли – загине людство».

- Ваші побажання для агровиробників України?

- Н.С.: Хочу побажати щоб всі жили, як бджолина родина, спільно робили справу відкинувши різні амбіції. І це буде на добро всім жителям України та галузі бджільництва.

Розмову вів Павло Музика

Розвиток дорадництва в Україні вже тривалий час стикається з численними перешкодами, що стримують перехід до європейської практики. Про основні шляхи вирішення вказаних проблем в умовах поглиблення євроінтеграції “Віснику Агрофорум” розповів директор БО “Львівська аграрна дорадча служба” Іван Паньків.

В Україні доцільно підтримувати впровадження сучасних групових методів надання дорадчих послуг – Іван Паньків

- Доброго дня, Іван Ярославович. Розкажіть будь ласка нашим читачам про підсумки діяльності Львівської аграрної дорадчої служби (ЛАДС) за минулий рік?

- І.П.: На початку хочу всіх привітати із завершенням 2015 року. Привітати тих, хто здобули успіхи в минулому році і нехай вони їм множаться і переносяться на здобутки у 2016 році. Якщо ж для декого минулий рік був не зовсім успішним – то варто їх сприйняти як завдання для покращення ситуації в бізнесі, в праці, в партнерстві, в особистому житті в цьому році. Нехай Різдво принесе в Україну радість, добро, мир, спокій і благодать, фермерам – добрі прибутки, для науковців – нові цікаві теми для досліджень, для викладачів університетів – бажання навчити добрих фахівців та зацікавлених студентів і студенток. Взагалі хочу побажати всім добра і радості.

Стосовно результатів 2015 року в діяльності ЛАДС. Ми 30 грудня провели підсумкову виробничу нарада і кожен працівник мав шанс поділитися з своїми колегами трьома власними досягненнями за рік. І у кожного з дорадників було багато прикладів власних звершень та успішних впроваджень на основі співпраці з фермерами, кооператорами, фахівцями господарств. Приємним є і те, що ми розвиваємося як дорадча служба і виконуємо місію, визначену ще нашими засновниками і партнерами у 2000 році – сприяти покращенню життя населення сіл і підвищення прибутковості виробників сільськогосподарської продукції. Нам вдалося частково вплинути на життя людей, полегшити їхню працю, покращити їх розуміння, як заробляти сьогодні гроші живучі в селі. Суб’єктам, які працюють як середні і великі господарства, ми допомогли покращити економіку господарств при тому, що зросли ціни на матеріально-технічні ресурси для фермерів. Проте залишилися на попередньому рівні закупівельні ціни на молоко в 2015 році. Але ми вистояли і, сподіваюся, що це стане базою для покращення економічної ситуації господарств і галузі молочного скотарства.

Важливим нашим здобутком в 2015 році є те, що до нас долучилися відібрані на конкурсних засадах та після випробувального терміну, троє нових працівників. Вони підсилили нашу команду, закріпилися на роботі і розвиваються як фахівці. Наші фермери та кооператори мають можливість отримувати кращі консультації, новітню інформацію. Нові фахівці ЛАДС – це випускники Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького та випускниця біологічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Наступний важливий здобуток – нам вдалося за допомогою ресурсів канадського проекту створити першу в Україні сучасну лабораторію молока. Про неї все більше дізнаються в Україні, більше приїждять для ознайомлення з її діяльністю представники партнерських організацій. Для прикладу, вже в цьому році 2 січня до нас приїздив заступник гендиректора компанії “Євроорганік” Рабільніков Валерій Юрьевич для того щоб ознайомитись, як працює лабораторія, для чого вона потрібна. Він також вивчав досвід роботи БО ЛАДС і ЛОО СОК «Рівноправність» щодо створення та розвитку кооперативів, досвід створення сімейних ферм на Львівщині. Я думаю, що компанія “Євроорганік” – може бути добрим нашим партнером на найближчі роки. Компанія “Євроорганік” хоче через 3-4 роки – переробляти щоденно в межах 2-3 тисячі т молока в Україні і бути серйозним гравцем на молочному ринку. І нам подібна співпраця теж дуже цікава. Хочу зазначити, що середній та великий бізнес все більше цікавиться нашою роботою і розуміє, що ми можемо допомогти їм втілити на практиці їх бізнес-наміри.

Дуже важливе досягнення ЛАДС і Проекту у 2015 році – вдалося створити п'ять нових сімейних ферм в СОК “Покрова” (Бродівський район), кожна з яких буде утримувати десять і більше корів та планує щоденно виробляти 150-200 л молока.

Це дозволить мати більш прогнозовану діяльність даного кооперативу і розвивати ефективне родинне фермерство. В цілому, бажання співпраці з нами в цьому компоненті зголосилися 12 родин. Ми допомогли також у проведенні реконструкції чотирьох стаєнь членів кооперативу у Бродівському районі.

ЛАДС також стає важливим партнером влади у складній економічній ситуації – налагоджується дуже тісна співпраця з Департаментом агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації. Зокрема, ми є учасниками робочої групи з розробки Стратегії розвитку сільськогосподарської кооперації на Львівщині і приймаємо активну участь в інформаційній підтримці при реалізації проекту “500 успішних сімейних господарств”, ініційованого облдержадміністрацією. Нашою діяльністю і нашою думкою цікавиться голова Львівської облдержадміністрації Олег Синютка. З першим заступником голови облдержадміністрації Ростиславом Замлинським ми також часто обмінюємося інформацією. Це приємно, оскільки держава сьогодні не має грошей підтримувати дорадництво чи кооперації. Але допомога в організаційному плані і обмін думками теж для нас є дуже важливі.

- Іван Ярославович, Ви також є віце-президентом Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України (НАСДУ) Розкажіть будь ласка про результативність діяльності цієї асоціації?

- І.П.: В Україні зареєстрована і функціонує НАСДУ, а її президент Роман Корінець – добрий фахівець у галузі дорадництва, права, сільського господарства, автор багатьох законопроектів, який робить все, щоб асоціація ефективно функціонувала. Мені, як віце-президенту асоціації, враховуючи присутність у Львові, доводиться часто спілкуватися з іншими реальними членами асоціації, а це 6-7 дорадчих служб в Україні, які активно працюють.

В 2015 році НАСДУ при співпраці з Латвійським центром сільськогосподарського консультування і навчання реалізували міні-проект, в межах якого представники дорадчих служб України, органів влади, Міністерства аграрної політики та продовольства України мали можливість відвідати Латвію і побачити, як організовано модель фермерства, кооперації і

дорадництва в цій європейській країні. Я був учасником однієї з таких груп і 7-11 листопада 2015 р. відвідав у складі делегації цю країну. В Латвії дорадча служба дійсно працює з 1997 року і системно. В них є велика власна матеріальна база, стабільні фінансові ресурси.

Дорадча служба працює в кожному районі, при місцевих органах влади і активно співпрацюють з виробниками. Таким чином понад 300 дорадників Латвії забезпечують потреби агровиробників країни у навчанні та консультуванні і постійно вдосконалюють свої навички роботи при співпраці з дорадчими службами країн Євросоюзу, Єврокомісією, Міністерством сільського господарства Латвії, аграрним університетом. Партнерами латвійської дорадчої служби є університет і науково-дослідні інститути. Ми відвідали також латвійських фермерів-членів сільськогосподарських кооперативів і від них почули позитивні відгуки про діяльність дорадників. Вони підтвердили, що їм потрібні знання та консультації, які надаються дорадчою службою. В Латвії дорадча служба функціонує в статусі товариства з обмеженою відповідальністю і значна частка належить державі.

Сподіваюсь, що з часом можна буде побачити активну діяльність дорадчих служб не лише у Львівській, Дніпропетровській і Полтавській областях. Взагалі, програма підтримки сільськогосподарського дорадництва є дуже важливою для суспільства і якщо зараз держава не може фінансово підтримати кожного агровиробника, то принаймні виробник має мати змогу два-три рази на рік відвідати безкоштовно спеціалізовані семінари, на який можуть приїхати фахові експерти-дорадники. Зазначу, що експертами-дорадниками ЛАДС є викладачі, доценти і професори двох національних аграрних університетів Львівщини та представники інших партнерських організацій.

- Який досвід Латвії щодо розвитку дорадництва Україні варто запозичити?

- І.П.: В Латвії на рівні керівництва країни та місцевих органів влади розуміють, що без знань фермер далеко не піде і не зможе отримати жодної підтримки від Євросоюзу, а тому існує потреба у фінансуванні програм надання дорадчих послуг для сільськогосподарських виробників. Їх структурна схема дорадництва може добре пасувати до впровадження в Україні. Ще одна особливість досвіду Латвії. Ця країна має подібний як і Україна досвід радянського колгоспного функціонування сільськогосподарського виробництва у плановій економіці. У селах живуть і працюють люди, які змушені були змінюватися, щоб адаптуватися до умов ринкової економіки та приватного ведення бізнесу. Латвійська система створення дорадництва і їх досвід впровадження можуть бути корисними для нас для уникнення помилок, які постійно переслідують українців. Особливо це актуально в сьогоденних умовах. В Україні теж є закони, які можна використовувати для фінансування дорадництва, але як і більшість України вони не працюють. Фермерам і господарям просто треба давати знання і консультувати. Сьогодні аграріям не

можливо самостійно оволодіти сучасними технологічними, менеджерськими та аналітичними знаннями ведення аграрного бізнесу і бути успішними.

Не завжди ресурси державної чи міжнародної підтримки в сільське господарство працюють ефективно. Всі проекти міжнародної технічної допомоги, які працюють в Україні, мають обов'язкову складову – семінари, дні поля, консультаційний супровід, візити до фермерів, які передають їх учасникам сучасні досвід і знання. Я розумію, що за рахунок державних програм уряд не може повністю забезпечити всі потреби у знаннях, але певні групові методи дорадництва – демонстраційні покази і семінари варто було б підтримати. Якщо цього не буде, то очікувані зміни будуть доволі повільними.

- Як Ви бачите розвиток системи дорадництва в Україні в умовах децентралізації?

- І.П.: Перш за все, варто знати, що Угода про асоціацію з ЄС передбачає, одним із пунктів, що Україна зобов'язується підтримувати сільськогосподарських виробників та територіальні громади дорадчу діяльність. По-друге, я думаю, що адміністративно-територіальна реформа і децентралізація все ж має відбутися в Україні. Але сьогодні відбувається поступове «заговорювання» цієї теми і, в результаті, не буде розуміння людьми суті реформи та спротив. Роз'яснювати сутність реформи мали фахові дорадники на професійному рівні. Повинна бути розроблена програма зустрічей для роз'яснення сутності даного кроку було на професійному рівні жителям сіл, зокрема з оцінкою агроресурсного потенціалу громад. У нас в ЛАДС є 20-25 сертифікованих дорадників, а ще 120 експертів-дорадників в аграрних університетах і науково-дослідних інститутах області. Ми могли б сформувати робочі групи по 3-5 осіб і зробити виїзди для роз'яснення на професійному рівні в кожному районі області сутності реформи. Якщо ми і далі будемо доручати цю реформу сільським головам – це шлях у нікуди, і результат буде важко передбачуваним. Те, що реформа буде завершена, я впевнений. Якщо реформа буде проведена фахово, то можна буде думати про дорадників (1-2 особи), які будуть працювати на 2-3 об'єднані громади в сільській місцевості. Дорадник буде мати свій об'єм роботи, відвідувати фермерів, організовувати зустрічі з експертами-дорадниками з університетів Львівщини та фаховими галузевими експертами навіть з Києва. Таким чином, буде легший підхід до організації їх роботи. Але якщо збиратися буде 20-30 осіб організованих в межах об'єднаної громади дорадником, то це буде більш результативно. Саме таким чином це працює в Польщі і Латвії, з досвідом якої мав змогу нещодавно ознайомитися. Даний підхід орієнтується на можливість доступу сільських жителів і фермерів до дорадчих послуг на професійному рівні.

- Одним з основних напрямів діяльності ЛАНД є розвиток молочного бізнесу. Який рівень продуктивності корів є прийнятним для виробників Львівської області у нинішніх економічних умовах?

- **І.П.:** Сьогодні слід думати, як поступово українцям перейти від ситуації, коли господарство утримувало одну корову, або 20-30 арів овочевих культур для забезпечення особистих потреб в молочних продуктах і овочах до товарного виробництва. ЛАНД закликає сільських жителів до поступового переходу на товарне виробництво і утримання в домогосподарстві 3-5-10 корів. Молоко від одної корови господарі переважно використовують для особистого споживання, а від більшої кількості – вже на продаж. Можна говорити, що при ціні 2,5 грн./л жоден рівень продуктивності корів не забезпечить прибутковість виробництва. Якщо говорити про справедливу ціну, то вона має бути вища ніж середня собівартість виробництва молока на рівні області. Сьогодні затрати на виробництва одного літра молока, за нашими підрахунками, коливаються в межах 3,50-4,80 грн./л. Тому селянин мав би заробити хоча б 30 % на кожному літрі молока при собівартості 4,5 грн./л (альтернативний дохід за депозитом у банку на рівні 22-25%), тому 6 грн./л десь об'єктивна закупівельна ціна. Однак навіть при ціні 5 грн./л важко забезпечити закупівельну ціну від молокозаводу. Як правило, в кооперативі чи сімейній фермі, якими опікується ЛАНД, за 5 грн/л ще закупають молоко. Але це не середньорічна ціна, а ціна в зимовий період. На сьогодні кооперативне об'єднання "Рівноправність" на Львівщині не може знайти той обсяг молока на який у зимовий період є запит молокопереробних підприємств. Очевидно, що подібна ситуація відслідковується у зимовий період, але у травні місяці такої ціни не буде. Тобто фермеру варто звернути увагу на прибутковість виробництва протягом всього року. Тому слід думати про те, щоб синхронізувати виробничий цикл у молочному скотарстві таким чином, щоб значний обсяг молока одержати в осінньо-зимовий період. Тобто, одержувати достатньо товарного молока в період, коли ціна є найвищою.

Тепер спробуємо докладно розібратися, що забезпечує прийнятний рівень прибутку. По-перше, ефективна годівля кормами, що мають високий вміст поживних речовин, а не фуражними кормами на рівні поживності соломи. Якщо ми маємо стару траву і з неї зробили сіно, в якому міститься 3-5 % протеїну – це одна годівля. А якщо будемо мати сіно з вмістом протеїну 15-18% – це важлива складова ефективного збалансованого раціону для виробництва молока.

Друге – комфорт утримання тварин, який передбачає зручне місце для відпочинку худоби, цілодобовий доступ до води, освітлення приміщення і кормового столу, добра вентиляція приміщення, яка забезпечить потребу корови у кисні та хороше пасовище в літній період і взимку, комфортне утримання в стійлі. Це забезпечить високе споживання кормів і води, які спричинять досягнення вищих надоїв.

Наступне – добра корова. Це тварина, яка правильно вирощена від перших днів життя теляти до осіменіння і першого отелу. Вона повинна вирощуватися за системою, що забезпечить добрий розвиток тіла, правильну кондицію, функціонування системи травлення, відтворення, молоко утворення. Ще одна складова – це здоров'я тварин. Ми всі думаємо, що якщо корова живе 15-17 років, то ми сильні і ефективні на ринку. Це не є правдою. Ми повинні розуміти, що має бути здоровий організм (це 5-7 лактацій) і в кожному новому поколінні буде шанс генетичного покращення тварин. Покращення може відбуватися, якщо утримуємо корів в середньому 4-5 лактацій і вони будуть народжувати здорових теличок, що є кроком для підвищення майбутньої продуктивності. А це може відбуватися при використанні сучасної вітчизняної чи закордонної (світової) генетики. Проте, потрібно розуміти, що коли маємо високу генетику, але неправильне вирощування телиць і недостатньо якісні корми, тоді будемо мати ще гірший кінцевий результат. Тому можна говорити, що все треба робити одночасно, можливо для оптимізуєчи кількість тварин.

- ЛАДС має найкращий досвід в Україні у надання допомоги із створення сімейних фермерських господарств. Які досягнення сімейних ферм на Львівщині на сьогодні?

- І.П.: Хочу похвалитися нашими досягненнями. У попередні 2011-2014 роки ми допомогли створили 11 сімейних ферм на 10-30 голів, і всі вони на сьогодні добре функціонують. Ті хто починав з ферми на 10 корів, наприклад родина Савків у Жовківському районі, тепер утримують 14 корів; родина Шишаків (Городоцький район) створювали господарку на 20 корів – сьогодні вже утримують 28 корів; родина Сторонських в Дрогобицькому районі створювала ферму на 20 корів, а сьогодні утримують понад 30 корів; родина Кметиків в Пустомитівському районі починала будувати стайню на 20 корів, а сьогодні їх ферма вже налічує 38 тварин. В господарстві “Мостиське молоко” (Мостиський район) планували утримувати 20 корів, а сьогодні утримують вже майже 55 корів. За останні 4-5 років всі вони не збанкрутували, не перестали існувати, а лише розвиваються. Сьогодні, згідно нашого постійного обліку, на кожній фермі на 3-10% щорічно відбувається зростання молочної продуктивності корів.

В окремих з названих вище фермерів, рівень продуктивності досягнув 7-8 тисяч л молока за лактацію в первісток. Сім господарств скористалося банківським кредитом, які справно погашають. Чи це успіх?

Але все це здійснюється при консультативно-дорадчому супроводі цих господарств, при постійній співпраці фермера і дорадника.

У 2015 році ми допомогли створити 5 сімейних молочних господарств. До наших нових господарів і їх родин Люби Клубок, Галі Романчук, Мирослави Маркович, Галини Гриневич і Марії Лозової вже приїздять відвідувачі за досвідом з Львівщини, Івано-Франківщини, Тернопільщини, Рівенщини та інших областей України. Радіють їх успіхам і наші партнери з провінції Квебек (Канада).

- Які нововведення погодилися впровадити названі Вами вище фермери для досягнення високих результатів господарської діяльності?

- І.П.: По-перше, люди погодилися робити все так, як цього хоче тварина. Всі ферми мають місцеву генетику тварин, але покращену завдяки штучному осіменінню джерсейською, чорно-рябою або червоно-рябою голштинської породами. В цих фермерів для годівлі тварин використовують кращої якості і поживності корми, покращена система годівлі та утримання корів різних фізіологічних і продуктивних груп, впроваджена система роботи з новотільною коровою, тобто розписані нашими тренерами і молочними дорадниками кроки роботи з коровою в перші 60 днів лактації. Це наша своєрідна програма роботи з твариною. Частина господарів зрозуміла, що якщо цього не дотримуватися то успіху, в умовах конкуренції, не буде. Фермери притримуються розробленої програми роботи з коровою при запуску. В родині Сеньківських в Городоцькому районі – Роман і Галина, цьому не вірили, в них були сумніви. Коли молочний дорадник ЛАДС Олег Козій правильно запустив разом з ними декілька корів і ці тварини після розтелу були із здоровим вим'ям, гарно лактували, то фермер побачив, що їх надій на 500-700 л на голову вищий порівняно з іншими тваринами і попередньою лактацією. Є конкретний результат. У фермера є розуміння, що додаткові 500 л молока помножені на 4 грн./л – це 2000 грн. додатково.

На правильний запуск корови фермер витратив до 100 грн. додаткових витрат і 2000 грн. одержаний результат. Тому такий підхід легко сприймається фермерами. Ми не пропонуємо щось надзвичайне, наприклад роботів-доярів, гранульованих комбікормів, сінаж з Канади чи Ізраїлю. Просто необхідно зробити з твариною потрібну дію у правильний час. Потрібно вести записи на фермі та щодо кожної тварини, аналізувати і на їх основі впливати на бізнес. Власне варто застосовувати цю назву «бізнес», бо він дає шанс жити і розвиватись як магазин, готель чи ресторан. Коли сільські мешканці це будуть розуміти, то будуть розвивати фермерські господарства.

- Що з зарубіжного досвіду запозичили в ЛАДС при консультуванні господарств молочного напрямку спеціалізації?

- І.П.: Перш за все канадські партнери допомогли нам розробити систему функціонування сімейної (родинної) ферми за алгоритмом: комфорт – годівля – доїння – догляд за вим'ям – ринок. Навіть наша лабораторія з аналізу молока є одним з сегментів цілої системи. Це цілісна система, яку коротко можна описати наступним чином: ми зробили аналіз якості молока – надали звіт фермеру – підказали фермеру, що слід зробити далі. І якщо фермер все зробив вчасно, то отримає результат. Якщо щось робити лише в одній ланці, то успіху досягнути доволі важко. Відзначу, що наші канадські партнери – це не лише комерційні компанії, не лише об'єднання фермерів чи кооперативів, але і самі фермери з Канади, які працюють у подібній системі в Канаді, допомагають нам сформуванню цілісної системи тут в Україні. Наприклад, лабораторія не є засобом, щоб показати, яке молоко краще чи гірше, яке має коштувати дорожче, а яке дешевше. Лабораторія є елементом системи надання консультацій фермерам. Вчора ввечері, наприклад, молочний дорадник ЛАДС Вовк Володимир під час вечірнього доїння на фермі «Мостиське молоко» відібрав проби молока і оновив інформацію щодо кожної корови; з ранку проби молока були вже у лабораторії і до обіду буде проведено їх аналіз; після обіду буде надано результати аналізу і

сформульовано консультації відносно необхідних кроків. Якщо вчора господарі доїли на фермі “Мостиське молоко” 42 корови і виявиться, що в трьох тварин вищий вміст соматичних клітин, фермер побачить результати та отримає рекомендації що робити і одразу почне лікувати. Якщо даної інформації він не буде мати, то він, ймовірно, і не буде бачити прояву ознаки захворювань корови. Це означає, що 2-3 корови не будуть відвезені на м'ясокомбінат. Ціна нетеля у Львівській області зараз становить 22-25 тис грн. Тобто фермер збереже 50-70 тис. грн., які мав би витратити для поповнення стада. Якщо в кожній корови в якій вчасно виявлено мастит і вчасно проведено лікування, то 400-500 л молока не буде втрачено. Якщо є 40 корів і по 400 л від тварини молока збережено, то при ціні 6 грн./л – це майже 100 тис. грн., і ще 60 тис. грн. – економія на придбанні нових нетелів. Це добре розуміють канадські фермери, а тому платять за послуги ВАЛАКТИ (партнер ЛАДС в Канаді) та навчають це розуміти українських фермерів.

- Які групи клієнтів користуються послугами лабораторії якості молока ЛАДС?

І.П.: Послугами лабораторії користуються три групи клієнтів з якими співпрацює ЛАДС. Перша група – це члени особистих селянських господарств, які утримують 1-2 корови і є членами кооперативів. Друга група користувачів послуг утримує 3-5 корів, вони думають як заробляти на утриманні корів і виробництві молока гроші. Третя група – господарства, які утримують понад 10 голів і понад 100 корів. На Львівщині ми вже співпрацюємо з клієнтами з усіх трьох груп. Серед великих виробників – “Молочні ріки” (Бродівський і Сокальський район), ПАФ “Білий Стік” (Сокальський район), ФГ “Межиріччя” і ФГ “Пчани-Денькович” (Жидачівський район). Є також два господарства в Івано-Франківській області. Для двох інвесторів з Франківщини ми зараз розробляємо бізнес-плани для будівництва молочних ферм на 400 і 600 голів. Контактуюмо також з фермерами Тернопільської області. Завдяки підтримці Надзвичайного та повноважного посла Канади в Україні Романа Ващука ми налагоджуємо співпрацю з великим багатогалузевим підприємством Тернопільщини – ТОВ “Бучачагрохлібпром”. В 2016 році ми плануємо активну співпрацю з цим господарством, оскільки його керівник Петро Гадз зацікавлений у нашому досвіді створення кооперативів. Крім того, дане підприємство утримує 4000 голів ВРХ і вони хочуть одержувати послуги від нашої лабораторії якості молока. Зацікавлені у співпраці з нами декілька сучасних ферм Житомирської, Рівненської, Волинської та Київської областей. Наша мрія - охопити послугами всю Правобережну Україну.

Водночас основними нашими клієнтами і партнерами є сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, членами яких є малі та дрібні виробники молока.

Наш Проект зосереджує свою увагу на підтримці власне цих виробників, які формують кооперативні аграрні структури і є найстійкішими економічними формуваннями в Європі і Канаді та зможуть скласти основу аграрного сектору економіки України.

- Якщо не секрет, розкажіть будь ласка про перспективні проекти ЛАДС?

І.П.: Активна робота ЛАДС і об'єднання СОК "Рівноправність" сьогодні здійснюється для покращення системи продажу молока, щоб споживачі одержували молокопродукти з вітчизняного молока, а виробники молока члени кооперативів отримували справедливу ціну за якісне молоко. Хочу закинути маленьку інтригу – ми опрацюємо певний напрям роботи, пов'язаний з прямим виходом виробників молокопродуктів до споживачів області. Поки що це проект, початкові штрихи, але до весни 2016 р. ми вийдемо з реальними пропозиціями.

- Ваші побажання аграріям Львівщини?

І.П.: По-перше, важливо, щоб Україна жила в мирі, а сільські хлопці та дівчата думали, як поїхати на навчання, відпочинок, а їх не забирали до війська і на фронт, навіть тих, хто їде туди добровільно. По-друге, доброї погоди. На початку січня були морози, а поля на Львівщині не були накриті снігом. Що буде з озиминою і площами посівів багаторічних трав – невідомо. Минуле літо було критичним не лише для виробників молока, але і для виробників зернових та олійних культур щодо вологості ґрунту. Потретьє, важливо, щоб вироблене важкою селянською працею було закуплено за справедливою ціною і тоді люди будуть задоволені. Бажаю миру, радості, добра і щастя в сільських родинах.

Розмову вів Павло Музика

**Інформація про проведення
цільового аукціону з продажу майна, що перебуває у податковій заставі
(без можливості зниження початкової ціни під час аукціону)**

ПАФ «Промінь» (код ЄДРПОУ 23974696)
Львівська обл. Миколаївський район,
с. Глухівець, вул. Піщана, 2
Лот 1 – Комбайн зернозбиральний марки
КЗС-3 2002 р.в. шасі №546,
реєстр.№05154 ЕА, поч. ціна – 172000
грн. з ПДВ.

Ознайомитися з лотом можна в робочий
час за адресою: Львівська обл.,
Миколаївський район, с. Глухівець,
вул. Піщана, 2

Замовник аукціону: Миколаївська ОДПІ ГУ Міндоходів у Львівській області
Аукціон відбудеться: 12.02.2016 р. об 11:00 год. за адресою: м. Львів,
вул. Залізнична, 16, торговий зал.

Організатор цільового аукціону: Західно-Українська регіональна
агропромислова біржа (ЗУРАБ).

Для участі в аукціоні необхідно:

1. Подати на ЗУРАБ заявку про участь в цільовому аукціоні, до якої додаються завірені печаткою та підписом керівника підприємства копії: свідоцтва про державну реєстрацію підприємства (юридичної особи або фізичної особи-підприємця), установчих документів, довідки з ЄДРПОУ, довідки про взяття на облік платника податків, свідоцтва про сплату ПДВ (єдиного податку), паспорта та довідки про ідентифікаційний номер уповноваженої особи з повноваженнями на участь в цільовому аукціоні від імені заявника.

2. Отримати на ЗУРАБ рахунки та оплатити на рахунок № р/р 26009053816612 у Західному ГРУ ПАТ КБ «ПриватБанк» м. Львів МФО 325321 Код ЄДРПОУ 23970563 реєстраційний внесок в розмірі 17,00 грн. з ПДВ за участь в цільовому аукціоні та на транзитний рахунок гарантійний внесок у розмірі 10% від початкової ціни лоту, що заявлений на купівлю.

Кінцевий термін прийняття заявок на участь в цільовому аукціоні до 16:00 год. 10.02.2016 року.

Контактний телефон та місцезнаходження аукціонного комітету ЗУРАБ:
тел.: +38032-2948403.; адміністративний офіс ЗУРАБ м. Львів,
вул. Залізнична, 16, 2-й поверх; www.zurab.lviv.ua. ЗУРАБ не є платником ПДВ.

Джерело: www.zurab.lviv.ua

Якісна насіннева картопля на Львівщині

Товариство з обмеженою відповідальністю «Агро ЛВ Лімітед» пропонує до реалізації картоплю насінневу *першої та другої репродукції* сортів європейської селекції (**пропозиція дійсна до 28 лютого 2016 р.**) :

1. Вартість садивного матеріалу

Назва сорту		Група стиглості	Фракція, мм	Ціна за 1 кг, грн. з ПДВ	
				PH 1	PH 2
Рів'єра		Надранній	35-55	10,00	6,00
Імпала		Ранньостиглий		9,00	
Пікассо		Середньопізній		9,00	5,50
Роко		Середньопізній			5,50
Гала		Середньоранній		9,00	5,50
Беллароза		Надранній		10,00	6,00
Мелоді		Середньопізній		9,00	5,50
Коннект		Середньопізній			5,50

2. Умови оплати та доставки:

Оплата за товар здійснюється у Гривнях шляхом 100% попередньої оплати банківським переказом на рахунок продавця. *Фасування:* біг-бег (1 т) або сітка (20 кг). *Адреса складу:* Львівська обл., Кам'янка-Бузький р-н, с. Вирів, вул. Центральна, 62.

3. Якість садивного матеріалу. Садивний матеріал вищевказаних сортів отриманий від вирощування імпортованої з Голландії та Німеччини картоплі класу Е «Елітне насіння» та вирощений у Львівській області з дотриманням технологічних процесів виробництва насінневої картоплі і *відповідає вимогам якості згідно ДСТУ 4013-2001*. Зберігання садивного матеріалу картоплі здійснюється у спеціалізованих картоплесховищах з дотриманням відповідних температурних режимів та умов вологості повітря.

4. Контактна інформація: Роман Каливошка, керівник відділу продажу
+38 032 232 77 72; +38 032 242 49 79; +38 067 370 64 34; roman_kalivoshka@agromark.com.ua

Нормативна грошова оцінка земель у Львівській області за 2015 р.

Дані грошової оцінки с/г угідь за станом на 01.01.2016р.

Назва районів та міст обласного підпорядкування	Грошова оцінка, грн. за га				
	с/г угідь	ріллі	багатор. Насаджень	сінокосів	пасовищ
Бродівський	17621.09	35633.72	8292.56	6278.17	4095.92
Буський	17966.42	38252.98	19501.19	5726.62	6105.51
Городоцький	11179.85	21063.56	33021.56	6820.14	6920.86
Дрогобицький	6038.37	10611.79	12316.54	5971.22	5966.42
Жидачівський	14278.17	28542.35	23160.66	5745.80	6345.32
Жовківський	13064.74	25636.74	17808.14	5750.60	5381.29
Золочівський	19362.10	38893.06	15731.40	6868.10	6038.37
Кам'янка-Бузький	14661.86	30748.93	22877.68	5702.63	6023.98
Миколаївський	9290.16	19168.60	18829.72	5741.00	5549.16
Мостиський	12968.82	24247.10	37630.67	5827.33	5755.39
Перемишлянський	10225.41	19353.89	12206.23	6268.58	5856.11
Пустомитівський	16824.93	34555.70	27841.71	6302.15	6426.85
Радехівський	16119.89	31666.93	9673.85	5760.19	6892.08
Самбірський	11669.06	32239.63	32062.33	7448.44	6446.04
Сколівський	3736.21	5617.51	9822.54	4613.91	4359.71
Сокальський	18153.47	37276.02	19625.89	6762.59	6129.49
Старосамбірський	5496.40	9634.83	9669.06	5155.87	5098.32
Стрийський	8503.59	15555.54	16163.06	6983.21	6431.65
Турківський	3280.57	5558.56	9592.32	6009.59	4637.89
Яворівський	6354.91	11470.84	14345.31	7482.01	4589.93
м. Борислав	7194.24	12633.09	0.00	0.00	0.00
м. Дрогобич	6575.54	9272.68	15904.07	5956.83	6167.86
м. Львів***	13021.57	25434.61	3299.76	5793.76	5947.24
По області	13347.71	26622.12	19731.41	6345.32	5870.50

Примітка: коефіцієнт індексації за 2015 рік рівний 1,2 (Лист Держгеокадастру України 11.01.2016 №6-28-0.22-201/2-16)

рілля проіндексовано на коефіцієнт 1,756 (Постанова Кабінету Міністрів від 31.10.2011р. №1185), сукупний коефіцієнт становить 4,796

Джерело: www.zem-lviv.gov.ua

Назва заходу	Дата проведення	Місце проведення	Детальніша інформація
Український соєвий конгрес	25 лютого 2016 р.	м. Київ, Готель Ramada Encore Kiev, Столичне шосе, 103	www.ucab.ua
VI Міжнародний промисловий ярмарок обладнання та технологій для тепличної галузі "Тепличне господарство"	23-25 лютого 2016 р.	м. Київ, ВЦ "КиївЕкспоПлаза", вул. Салютна, 2-Б	www.greenhouse.in.ua
IV Промисловий ярмарок технологій та обладнання для садів, виноградників та ягідників	23-25 лютого 2016 р.	м. Київ, ВЦ "КиївЕкспоПлаза", вул. Салютна, 2-Б	www.gardens-club.in.ua
X Міжнародна спеціалізована виставка квіткового бізнесу "Flower Expo Ukraine"	12-14 квітня 2016 р.	м. Київ, Міжнародний виставковий центр, Броварський пр-т, 15	www.flowerexpo-ukraine.com/uk

Зарубіжні події

Міжнародна виставка органічних продуктів "BioFach-2016"	10-13 лютого 2016 р.	Німеччина, м. Нюрнберг	www.biofach.de/en
Міжнародна сільськогосподарська виставка "Agroexpo Eurasia"	11-14 лютого 2016 р.	Туреччина, м. Ізмір	www.orionfair.com
Міжнародна виставка технологій тваринництва та молочної промисловості "Animalexpo"	11-14 лютого 2016 р.	Туреччина, м. Ізмір	www.orionfair.com
Міжнародна виставка сільськогосподарської техніки "Fima Agricola"	16-20 лютого 2016 р.	Іспанія, м. Сарагоза	www.feriazaragoza.es
Міжнародна виставка технологій вирощування фруктів "Fruchtwelt Bodensee"	19-21 лютого 2016 р.	Німеччина, м. Фрідріхсхафен	www.fruchtwelt-bodensee.de
Міжнародна сільськогосподарська виставка "Agra"	24-28 лютого 2016 р.	Болгарія, м. Пловдив	www.fair.bg
Міжнародна сільськогосподарська виставка "SIA"	27 лютого – 6 березня 2016 р.	Франція, м. Париж	www.salon-agriculture.com

**Оптові ціни на продукцію
(станом на 29.01.2016 р.) (1 кг/ грн.)**

ПРОДУКТ	мінімальна	середня	максимальна
ПРОДУКЦІЯ РОСЛИННИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА			
<u>Капуста білокачанна</u>	6,50	7,00	8,00
<u>Селера корінь</u>	20,00	20,00	20,00
<u>Морква нантська</u>	8,00	9,00	10,00
<u>Буряки столові круглі</u>	5,00	6,00	6,50
<u>Капуста пекінська</u>	11,00	12,00	13,00
<u>Салат Лолло Россо</u>	100,00	100,00	100,00
<u>Цибуля зелена</u>	40,00	40,00	40,00
<u>Цибуля -порей</u>	20,00	22,00	23,00
<u>Цибуля ріпчаста</u>	7,50	8,00	8,00
<u>Часник</u>	50,00	55,00	60,00
<u>Картопля Белароса</u>	4,00	4,50	5,00
<u>Гриб печериця</u>	20,00	25,00	30,00
<u>Яблуко Голден 90</u>	10,00	12,00	14,00
<u>Яблуко Гала</u>	9,00	10,00	14,00
<u>Груша</u>	17,00	25,00	36,00
<u>Виноград Молдова</u>	32,00	32,00	35,00
<u>Виноград Вікторія</u>	30,00	32,00	35,00
<u>Цукор</u>	14,00	14,20	14,50
ПРОДУКЦІЯ ТВАРИННИЦТВА ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА			
<u>Яйце куряче столове відбірне, десяток</u>	24,00	25,00	26,00
<u>Свинина беконна шинка</u>	60,00	62,00	64,00
<u>Свинина вирізка</u>	82,00	84,00	85,00
<u>Яловичина грудинка безкісткова</u>	40,00	40,00	40,00
<u>Індиче філе</u>	83,00	84,00	85,0
<u>Короп жив.</u>	44,00	45,00	46,00
<u>Щука жив.</u>	71,00	75,00	75,00
<u>Мед</u>	55,00	80,00	95,00

Складено за даними ТОВ "РСП "Шувар"

Редакційна колегія інформаційного вісника
Львівської аграрної палати “АгроФорум”

Музика П.М. – ГО “Львівська аграрна палата” (голова редколегії)

Стефанишин І.М. – ТОВ “РСП “Шувар” (заст. голови редколегії)

Гончаренко Л.В. – Департамент агропромислового розвитку

Львівської обласної державної адміністрації

Вуйцик І.М. - ГО “Львівська аграрна палата”

Паньків І.Я. – БО “Львівська аграрна дорадча служба”

Соломонко Д.О. – Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (видавничий редактор)

Періодичність видання: два рази на місяць

Побажання та зауваження до змісту електронного інформаційного бюлетеня
«Вісник Агрофорум» просимо надсилати на e-mail: lvivagri@gmail.com
або за телефоном: +38 (032) 294-84-02, +38 (032) 239-26-56, +38 (067) 803-60-32

Партнер проекту

Західно-Українська регіональна
АГРОПРОМИСЛОВА БІРЖА